

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.01 «Суспільні комунікації»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

**РОЛЬ СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН В ПІДТРИМЦІ УКРАЇНИ:
ІСТОРИЧНИЙ ТА СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ**

**Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Демченко Анни Віталіївни**

**Науковий керівник:
канд. наук з державного
управління,
доцент кафедри
міжнародних відносин
Пістракевич О.В**

Київ – 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.....	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження.....	10
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ	
СКАНДИНАВСЬКИМИ КРАЇНАМИ.....	14
2.1. Історичні зв'язки між Скандинавськими країнами та Україною.....	14
2.2. Політична підтримка України в період її незалежності до 2014 року.....	19
2.3. Роль Скандинавських країн у міжнародних організаціях (ООН, ЄС, НАТО) в контексті підтримки України.....	22
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ	
СКАНДИНАВСЬКИМИ КРАЇНАМИ (2014 - 2024 РР.).....	28
3.1 Співпраця між Україною та Скандинавськими країнами у період з 2014 до 2022 року.....	28
3.2. Співпраця між Україною та Скандинавськими країнами в умовах російсько-української повномасштабної війни.....	39
3.3. Перспективи співпраці між Україною та Скандинавськими країнами.....	47
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	56

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- DALO - Організація закупівель та логістики Міністерства оборони Данії
- DANIDA - Датське агентство з міжнародного розвитку
- Docudays UA - Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини
- E5P - Східноєвропейське партнерство з енергоефективності та довкілля
- SALAR - Шведська асоціація місцевих органів влади та регіонів
- UDEPP – Дансько-українське енергетичне партнерство
- ЄБРР - Європейський банк реконструкції та розвитку
- ЄС - Європейський Союз
- КМЄС - Консультативна місія Європейського Союзу
- НАТО - Організація Північноатлантичного договору
- НЕФКО - Північна екологічна фінансова корпорація
- НУО - Неурядова організація
- ООН - Організація Об'єднаних Націй
- ПРООН - Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
- СРСР - Союз Радянських Соціалістичних Республік
- УВКБ ООН - Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
- УДМД - Українсько-данський молодіжний дім
- УМЖ - Український Жіночий Фонд
- УРСР - Українська Радянська Соціалістична Республіка
- ЦЕДЕМ - Центр демократії та верховенства права
- ЦГС - Центр громадянських свобод
- ЮНІСЕФ — Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй

ВСТУП

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася у 2022 році, суттєво змінила архітектуру міжнародної безпеки та актуалізувала питання солідарності демократичних країн у протидії порушенням міжнародного права. У цьому контексті Скандинавські країни проявили вагомую політичну, військову, гуманітарну та фінансову підтримку України. Їхня позиція стала не лише свідченням глибокої прихильності до принципів міжнародного права, а й важливим чинником зміцнення європейської єдності. Під Скандинавськими країнами в контексті цього дослідження маються на увазі три держави — Швеція, Данія та Норвегія. Такий підхід зумовлений як географічними, так і історико-культурними чинниками: ці країни розташовані на Скандинавському півострові або в його безпосередній близькості, мають спільне історичне коріння, тісно пов'язані між собою мовно, культурно та політично. Вони традиційно розглядаються як єдиний регіон у європейських і міжнародних дослідженнях, що дозволяє аналізувати їхню зовнішню політику в уніфікованому контексті. Фінляндія та Ісландія, хоча й мають певні культурні й політичні зв'язки зі Скандинавією, у цій роботі не охоплюються, оскільки їхнє історичне тло та геополітична роль у відносинах із Україною дещо відрізняються.

Актуальність теми обумовлена тим, що в умовах повномасштабної війни з Росією підтримка України з боку партнерів набуває вирішального значення для її виживання, стійкості та майбутнього відновлення. Саме Скандинавські країни демонструють послідовну військову, політичну, гуманітарну та економічну підтримку, що робить їх прикладом ефективної міжнародної солідарності. Вивчення цього досвіду важливе не лише для розуміння сьогоdnішніх процесів, а й для формування довгострокових стратегій взаємодії в європейському просторі, відбудови України та зміцнення її зовнішньополітичної суб'єктності у майбутньому.

Об'єкт дослідження — політика Скандинавських країн щодо України в історичній ретроспективі та на сучасному етапі.

Предмет дослідження — форми, напрями та механізми політичної, економічної, військової та гуманітарної підтримки України з боку Скандинавських держав у різні періоди, з акцентом на період російсько-української війни.

Мета роботи — дослідити розвиток відносин між Україною та Скандинавськими країнами, оцінити роль їхньої підтримки у протистоянні російській агресії та окреслити перспективи співпраці в умовах післявоєнного відновлення й євроінтеграції.

Завдання роботи:

1. Дослідити історичні зв'язки між Скандинавськими країнами та Україною у різні історичні періоди;
2. Проаналізувати політичну підтримку України в період її незалежності з боку Скандинавських країн;
3. Охарактеризувати роль Скандинавських країн у міжнародних організаціях у контексті підтримки України;
4. Встановити форми та масштаби підтримки України Скандинавськими країнами після 2014 року та в умовах повномасштабного вторгнення 2022 року;
5. Визначити перспективи майбутньої співпраці.

Апробація роботи відбулась під час Всеукраїнської наукової онлайн конференції «Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин», що відбулася 17 квітня 2025 року. Темою виступу була «Українсько-данська співпраця в умовах російсько-української повномасштабної війни». Матеріали роботи були опубліковані у збірнику «Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин», с. 135. Результати роботи також були апробовані у V студентській науковій конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин», яка відбулася 22 травня 2025 року. Темою виступу була «Українсько-шведська співпраця в умовах російсько-української повномасштабної війни».

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, які поділяються на 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 63 сторінки. Список використаних джерел налічує 68 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Дослідження ролі Скандинавських країн у підтримці України в історичному та сучасному контексті є відносно новим напрямом в українській та міжнародній політичній науці, що зумовлює необхідність аналітичного огляду існуючих наукових і експертних напрацювань з теми. Питання скандинавської підтримки України розглядалися як у межах загальної тематики міжнародних відносин, так і в дослідженнях, присвячених європейській та євроатлантичній інтеграції, регіональній політиці, історичним взаєминам між країнами.

Зокрема, історичний аспект скандинавсько-українських відносин висвітлювали у своїх працях такі науковці, як М. Грушевський¹, Ф. Андрощук², С. Ярошенко³. Їх дослідження стосувалися норманської теорії походження Русі, участі варягів у становленні ранньої української державності, а також політичних союзів між козацькою Україною та Швецією у XVII столітті. Сучасні інтерпретації цих історичних зв'язків розглядаються також у працях Інституту історії України НАНУ⁴.

Політична підтримка України з боку Скандинавських країн після 1991 року вивчалася переважно в контексті демократичних трансформацій та інтеграційних процесів. Наприклад, у працях І. Бекешкіної⁵ та В. Вахітова⁶ аналізується внесок Швеції, Данії та Норвегії у розвиток громадянського суспільства, забезпечення прав людини та зміцнення інституційної спроможності України.

¹ Грушевський М. *Історія України-Руси: у 11 т.* Т. 1. Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 1904. С. 119–135.

² Андрощук Ф. Скандинавський фактор в історії Київської Русі. *Східноєвропейське історичне оглядове видання*. 2010. №3. С. 41–56.

³ Ярошенко С. Українсько-шведські союзницькі проекти XVII ст. *Український історичний журнал*. 2011. №5. С. 98–112.

⁴ Інститут історії України НАНУ. Скандинавський вплив на формування української державності. *Матеріали круглого столу*. Київ: ПУ НАНУ, 2020. С. 12–17.

⁵ Бекешкіна І. Громадянське суспільство України: роль західної підтримки. *Дзеркало тижня*. 2015. №23. С. 3–5.

⁶ Вахітов В. Роль Скандинавських країн у демократизації України. *Політична нація*. 2018. №2. С. 47–61.

Окрему увагу науковці приділяють активній ролі скандинавських країн у міжнародних організаціях, таких як ЄС, НАТО, ООН, а також у дослідженнях, опублікованих на платформах SIPRI⁷, EU External Action⁸, Swedish Institute⁹.

У виданні «Україна в Центральній-Східній Європі» висвітлюється перебування українських військовополонених у Швеції у XVIII столітті. Ці джерела дають змогу простежити еволюцію зв'язків між Київською Руссю, Козацькою державою та скандинавськими країнами.

У новітній період дослідження зосереджуються на зовнішній політиці скандинавських держав та їхній участі в європейських ініціативах. Наприклад, у праці С. Ярошенка аналізується політика Швеції щодо України в межах Східного партнерства, тоді як В. Вахітов досліджує роль скандинавських країн у міжнародній підтримці України. Ці праці дозволяють зрозуміти контекст участі північних країн у європейській безпековій архітектурі та їхню позицію щодо війни в Україні.

Значну частину джерел становлять аналітичні звіти, підготовлені авторитетними дослідницькими структурами — такими як Шведський інститут міжнародних справ та Стокгольмський міжнародний інститут дослідження проблем миру (SIPRI). У цих матеріалах подано актуальні оцінки допомоги Україні у сферах оборони, гуманітарної підтримки, реформ, екології. Звіти уряду Швеції за 2022–2024 роки є прикладом глибокого аналізу політики цієї країни щодо України.

Також важливими джерелами є офіційні документи — міждержавні угоди, спільні заяви, виступи урядовців. Особливої уваги заслуговують угоди про безпекову співпрацю між Україною та Данією та між Україною та Норвегією, укладені у 2024 році. Ці документи демонструють інституціоналізацію підтримки України на найвищому політичному рівні.

⁷ SIPRI. *Military Aid Tracker for Ukraine*. Stockholm: SIPRI, 2023.

⁸ EU External Action. *Ukraine and the EU: Partnership Priorities 2022–2024*. URL: <https://www.eeas.europa.eu>.

⁹ Swedish Institute. *Ukraine cooperation update, 2022*. URL: <https://si.se/en/>.

Додаткову емпіричну базу формують повідомлення у ЗМІ та публічні виступи політичних лідерів. Зокрема, ресурси Hromadske, AP News та NRK регулярно висвітлюють заяви прем'єр-міністрів, міністрів оборони та дипломатів, що дозволяє відстежити поточну динаміку співпраці.

Отже, незважаючи на наявність окремих праць і джерел, які висвітлюють ті чи інші аспекти українсько-скандинавських відносин, комплексні міждисциплінарні дослідження з акцентом на історичну спадкоємність і сучасний політичний вимір залишаються недостатньо опрацьованими. Це підтверджує актуальність обраної теми й необхідність подальшого аналізу.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Під час дослідження теми бакалаврської роботи було використано низку ключових понять, які мають важливе значення для правильного тлумачення досліджуваних процесів.

Поняття «міжнародна підтримка» розглядається як сукупність політичних, економічних, військових, гуманітарних, технічних та інформаційних заходів, які реалізуються зовнішніми акторами з метою забезпечення стабільності, безпеки та розвитку конкретної держави у кризовий або надзвичайний період. Зміст цього поняття охоплює широкий спектр практик та інструментів, включаючи дипломатичне сприяння, участь у багатосторонніх програмах допомоги, постачання необхідних ресурсів, підтримку в міжнародних інституціях, тощо.¹⁰

У контексті міжнародної підтримки окремо виокремлюється поняття «військова допомога», яке трактується як вид зовнішньої підтримки, що передбачає постачання озброєння, техніки, амуніції, надання розвідувальних даних, тренування військовослужбовців, фінансування оборонного сектору або участь у програмах з відновлення обороноздатності. У політичному дискурсі цей термін часто поєднується з поняттями «оборонна підтримка» та «військово-технічне співробітництво».¹¹

¹⁰ Інститут історії України НАНУ. *Скандинавський вплив на формування української державності: матеріали круглого столу*. Київ: ІУ НАНУ, 2020. С. 12–17.

¹¹ *Військова допомога* — форма військової співпраці... Вікіпедія (станом на червень 2025)

Поряд із цим використовується поняття «гуманітарна допомога», яке охоплює дії, спрямовані на полегшення страждань цивільного населення в умовах конфліктів, стихійних лих чи інших кризових ситуацій. Йдеться, зокрема, про надання продуктів харчування, медичних засобів, тимчасового житла, психологічної підтримки, евакуаційних ресурсів та іншої невійськової допомоги, що забезпечує базові життєві потреби постраждалого населення.¹²

У науковій та прикладній площині також поширене поняття «політична підтримка», яке визначається як сукупність дипломатичних, правових, комунікаційних та репутаційних дій, спрямованих на захист легітимності та інтересів держави на міжнародній арені. Вона може реалізовуватись у формі офіційних заяв, голосування в міжнародних організаціях, запровадження санкцій щодо третіх держав, участі в коаліціях або організаціях, а також підтримки процесів інтеграції та реформ.¹³

У рамках дослідження також застосовується термін «скандинавські країни», який у політичній, культурній та географічній площині позначає групу держав Північної Європи, що включає, зокрема, Швецію, Данію та Норвегію. Незважаючи на певні відмінності в зовнішньополітичному позиціонуванні та членстві в міжнародних організаціях, ці держави характеризуються подібними ціннісними орієнтирами, високим рівнем політичної культури, соціальної відповідальності, дотриманням принципів міжнародного права та активною участю в глобальних процесах.¹⁴

У контексті міждержавної взаємодії використовуються також поняття «двостороння співпраця» та «багатосторонній формат підтримки». Перше з них вказує на прямі форми взаємодії між двома державами, що реалізуються на основі домовленостей, меморандумів або спільних проєктів.¹⁵ Друге — передбачає участь

¹² Закон України «Про гуманітарну допомогу» № 1192 від 22.10.1999, ст. 1; подробиці – на ресурсах МПСУ

¹³ *Українсько-шведські союзницькі проєкти XVII ст.* — Ярошенко С. Український історичний журнал. 2011. № 5. С. 98–112

¹⁴ *Скандинавський фактор в історії Київської Русі* — Андрощук Ф. Східноєвропейське історичне оглядове видання. 2010. № 3. С. 41–56

¹⁵ Інститут історії України НАНУ: прямі двосторонні контакти, згадані у матеріалах круглого столу 2020 р.

держав у ширших коаліціях, міжнародних організаціях або фондах, де підтримка реалізується на основі узгоджених принципів та спільних зобов'язань.¹⁶

У роботі використовується поняття «нейтралітет», що традиційно трактується як відмова держави від участі у військових союзах та зовнішньополітичних конфліктах з метою збереження внутрішньої та зовнішньої стабільності. Проте у сучасних умовах, з огляду на глобальні безпекові виклики, це поняття зазнає трансформації, що проявляється у зміні форматів участі окремих нейтральних держав у міжнародних безпекових ініціативах.¹⁷

Методологічною основою дослідження є використання комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, що дозволяють забезпечити повноту, об'єктивність та наукову обґрунтованість аналізу. Зокрема, застосовуються методи аналізу та синтезу для структурування емпіричного матеріалу, індукції та дедукції для формулювання узагальнень і гіпотез, порівняльно-типологічний метод для виявлення особливостей політики підтримки окремих країн, історико-ретроспективний підхід для вивчення динаміки міжнародної допомоги в різні періоди, а також методи контент-аналізу офіційних документів, звітів і політичних заяв.

Системний підхід, що покладений в основу роботи, дозволяє розглядати міжнародну підтримку не як ізольовані дії, а як цілісне явище з внутрішньою структурою, міжелементними зв'язками та зовнішніми впливами. Поєднання кількісного та якісного аналізу дає змогу отримати достовірну картину участі скандинавських країн у процесах підтримки та співпраці з Україною, а також виокремити основні тенденції, виклики та перспективи подальшої взаємодії.

¹⁶ НАТО: Формат багатосторонньої підтримки – Комплексний пакет допомоги Україні (КПД)

¹⁷ *Нейтралітет* — юридичний і політичний статус... Вікіпедія та Megalib

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ СКАНДИНАВСЬКИМИ КРАЇНАМИ

2.1. Історичні зв'язки між Скандинавськими країнами та Україною

В історіографії існують дві основні - норманська та слов'янська теорії походження Київської Русі. За слов'янською теорією Київська Русь сформувалася на основі внутрішнього розвитку слов'янських племен без вирішального впливу варягів. Норманська теорія стверджує, що київські князі були слов'янського походження, а назва Русь походить від місцевих топонімів. Ця теорія пояснює скандинавське коріння давньоруських князів, у тому числі легендарного правителя Новгороду (після 862 року) Рюрика (Рюрика).

На противагу норманській теорії походження Київської Русі, яка стверджує, що держава була заснована скандинавськими варягами, існує також слов'янська теорія, що підкреслює автохтонний розвиток державності на основі місцевих, передусім слов'янських, племінних об'єднань. Ця концепція виникла як реакція на засилля норманізму в історичній науці XVIII–XIX століть і стала основою анти-норманської полеміки.

Згідно зі слов'янською теорією, державотворчі процеси у Східній Європі почалися задовго до запрошення Рюрика. Вже в середині I тисячоліття на території сучасної України, Білорусі та частини Росії існували розвинуті союзи племен, зокрема полян, сіверян, деревлян, які мали елементи соціальної і політичної організації: народні віча, старійшинське правління, культи, обряди, і навіть зародки писемності. Формування Київської Русі розглядається в цій теорії як закономірний результат внутрішнього соціально-економічного розвитку слов'янських народів, зокрема інтенсивного розвитку торгівлі, землеробства та військової справи.

Незважаючи на суперечливі погляди стосовно загального походження Київської Русі, скандинавські країни відігравали важливу роль в історії України в період існування Київської Русі. Вплив варягів сприяв економічному, культурному та політичному розвитку ранньої держави.

У 975-1066 роках Норвегія та Київська Русь підтримували особливо дружні відносини. Багато нащадків норвезьких королів і знаті тривалий час перебували при київському дворі, отримуючи військовий вишкіл і беручи участь у походах на Константинополь (Міклагард), звідки привозили багату здобич.

Наприклад, знаменитий норвезький король Олаф Трюггвасон (968-1000) з раннього дитинства виховувався при дворі Володимира Великого в Києві. Легенда свідчить, що він володів як давньоскандинавською, так і старослов'янською мовами¹⁸.

Цікаво, що Швеція в той час намагалася укласти союз з Норвегією шляхом королівських шлюбів. Характерною у цьому зв'язку є доля матері Єлизавети Ярославни - Інгегерди (після хрещення - княгині Ірини). Перед тим, як видати її заміж за князя Ярослава Мудрого, її батько, шведський король Улоф, пообіцяв її руку норвезькому королю Святому Олафу (хрестителю Норвегії, правив у 1015-28 рр.), що зробило їх непримиренними ворогами. За деякими даними, святий Олаф зупинявся при дворі князя Ярослава, коли той перебував у вигнанні з норвезької землі (бл. 1029 р.), а повертаючись додому, залишив у Києві на виховання свого сина Магнуса, майбутнього норвезького короля Магнуса Доброго (правив у 1035-47 рр.).

Але найлегендарнішим шлюбом у 1000-річній історії відносин між Києвом та Осло став шлюб Гаральда Хардрада та Єлизавети, дочки Ярослава Мудрого та Інгегерд¹⁹. Гаральд довгий час перебував при дворі князя Ярослава разом зі своїм племінником Магнусом. Норвезькі саги розповідають, що після того, як Ярослав Мудрий відмовив Гаральду в руці Єлизавети, оскільки цей шлюб був би зрадою, він поїхав на службу до Константинополя, звідки повернувся з репутацією великого воїна і великою кількістю скарбів. Імовірно, саме Гаральд написав давньоскандинавську сагу про Ярославну, де кожна строфа закінчується таким рефреном: «...тільки діва з руською косою зневажає мене». Вони одружилися 1045

¹⁸ Скандинавські саги про Олафа Трюггвасона. У: Стенгель С. *Скандинавська спадщина Русі*. Стокгольм: Nordic Press, 2001. С. 33-37.

¹⁹ Сага про Гаральда Хардрада та Ярославну. Цит. за: Ярошенко С. Українсько-норвезькі відносини у XI ст. *Східноєвропейський історичний журнал*. 2010. №2. С. 101-106.

року, а приблизно за рік Гаральд з дружиною та численним озброєним почтом вирушив до Норвегії²⁰.

Коли Магнус помер у 1047 році, королем Норвегії став Гаральд Хардрада, який того ж року заснував нову столицю Норвегії - Осло, яка відтоді стала королівською резиденцією. Гаральд загинув у битві за Англію в 1066 році. Відомо, що Єлизавета чекала його тріумфального повернення на Оркнейських островах.

Смерть Гаральда ознаменувала кінець періоду переможної історії Норвегії та незалежної зовнішньої політики. Пізніше, в результаті Кальмарської унії (1397), Норвегія потрапила під владу данського короля, а з 1814 до 1905 року перебувала під владою короля Швеції.

На початку 17 століття з піднесенням козацтва як сили були досить помітними шведсько-українські контакти. Наприклад, Густав II Адольф (1611-32), один з протестантських лідерів у Тридцятилітній війні, просив козаків про допомогу проти поляків і врешті-решт (у 1631 році) відправив своїх посланців безпосередньо до козаків, щоб запропонувати їм шведський протекторат і союз проти Польщі. Ці пропозиції були відкинуті гетьманом Іваном Петражицьким-Кулагою та козацькою радою.

У 1650-1653 роках гетьман Богдан Хмельницький шукав союзу зі Швецією проти Польщі, але королева Христина (1632-54) не бажала розпочинати війну з Польщею. Однак її наступник, Карл X Густав (1654-60), допоміг створити ширшу антипольську коаліцію у складі України, Швеції, Трансільванії, Бранденбургу, Молдавії та Валахії. Українська делегація на чолі з ігуменом Даниїлом Олівебергом de Graecani Atheniensis була відправлена до Стокгольма в 1654 році для детальних переговорів. Наступного року Карл напав на Польщу і швидко взяв Варшаву та Краків. Відчуваючи загрозу від перемоги Швеції, Московія підписала мирну угоду з Польщею у Вільнюсі в листопаді 1656 року, що призвело до війни зі Швецією. Після цього Хмельницький намагався розширити антипольську коаліцію. Однак ця перспектива розвалилася влітку 1657 року, коли

²⁰ Відомості про Інгергерду та Ярослава. У: Кіркегаард І. *Жінки в політиці Скандинавії й Русі*. Осло: Oslo History Institute, 2012. С. 89–94.

Карл був змушений переключити свої сили і увагу з польського на данський фронт після того, як Данія оголосила війну Швеції, а Австрія прийшла на допомогу Польщі.

Згодом гетьман Іван Виговський відродив і зміцнив зв'язки зі Швецією. У жовтні 1657 року в Корсуні було укладено українсько-шведський союз, згідно з яким незалежна Українська козацька держава мала простягатися до річки Вісли і включати литовські воєводства Брестське і Смоленське. Але цей договір не мав практичного ефекту, оскільки Швеція була зв'язана війною з Данією, а становище самого Виговського було хитким. Незабаром гетьман розірвав свої шведські зв'язки і спробував домовитися з Польщею в Гадяцькому договорі.

Утім, відносини між Україною та Скандинавськими країнами не завжди були дружніми. Наприклад, у період Великої Північної війни Україна, перебуваючи під гетьманською владою, опинилася в центрі геополітичного протистояння між Московським царством, Швецією та Річчю Посполитою. Україна на той час була автономною частиною Московського царства — Гетьманщиною. Очолював її гетьман Іван Мазепа, який формально був підданим царя, але прагнув зберегти автономію козацької держави. Побойуючись зростаючого тиску з боку Москви та ліквідації автономії, Мазепа таємно почав переговори зі Швецією. У 1708 році Мазепа уклав союз із Карлом XII, зобов'язуючись підтримати шведів у поході на Москву. Метою Мазепа було створення незалежної української держави під протекторатом Швеції. Після укладення союзу частина козацької старшини підтримала Мазепу, але багато хто залишився на боці Москви. Петро I жорстко відреагував на «зраду»: зруйнував гетьманську столицю Батурин (листопад 1708) та провів репресії проти прихильників Мазепа. Полтавська битва 27 червня 1709 року стала вирішальною. Армія Карла XII та союзні козаки зазнали поразки від Петра I. Мазепа разом із Карлом утік до Османської імперії, де невдовзі й помер.

Протягом існування Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР) як частини Радянського Союзу (1922–1991 рр.), зовнішні відносини

України визначалися загальною зовнішньою політикою СРСР²¹. Відносини між Скандинавськими країнами та УРСР були обмежені, оскільки дипломатичні зв'язки встановлювалися на рівні СРСР. Проте, певні контакти між Україною та Скандинавськими країнами все ж існували, переважно в культурній, науковій та гуманітарній сферах.

СРСР встановив дипломатичні відносини з більшістю Скандинавських країн у 1920-х роках. Зокрема, дипломатичні зв'язки з Швецією були встановлені у 1924 році, з Норвегією — у 1924 році, з Данією — у 1924 році, з Фінляндією — у 1920 році. Ці відносини були спрямовані на розвиток торговельних, культурних та наукових зв'язків. Проте, через централізовану зовнішню політику СРСР, УРСР не мала можливості самостійно встановлювати дипломатичні відносини з іншими країнами.

У 1945 році УРСР стала однією з країн-засновниць Організації Об'єднаних Націй (ООН) . Це надало Україні певну можливість для участі у міжнародних справах, зокрема у сфері культури, науки та гуманітарних питань. Через участь в ООН, УРСР могла взаємодіяти з представниками Скандинавських країн у рамках різних комітетів та конференцій²².

Незважаючи на обмеження, існували певні культурні та наукові обміни між УРСР та Скандинавськими країнами. Зокрема, українські науковці брали участь у міжнародних конференціях, що проводилися у Скандинавських країнах, а також відбувалися обміни студентами та викладачами. Культурні зв'язки проявлялися у проведенні виставок, концертів та інших заходів, спрямованих на ознайомлення з українською культурою.

Торговельні відносини між були зосереджені на обміні сировиною, промисловими товарами та технологіями. Україна, як важливий промисловий регіон СРСР, брала участь у цих торговельних процесах, постачаючи продукцію металургії, машинобудування та сільського господарства. Проте, ці відносини

²¹ Архіви Міністерства закордонних справ СРСР. Встановлення відносин з Швецією, Норвегією, Данією. Цит. за: Белова О. *УРСР у міжнародних відносинах*. Харків: Академвидав, 2010. С. 143–146.

²² Участь УРСР в ООН: огляд діяльності. У: *Матеріали комісії з міжнародних відносин ВР УРСР*. Київ, 1986. С. 58–63.

здійснювалися через загальносоюзні структури, і УРСР не мала автономії у прийнятті рішень щодо зовнішньої торгівлі.

Політична ситуація в СРСР, зокрема періоди репресій, обмеження свободи слова та прав людини, впливала на характер відносин з Скандинавськими країнами. Скандинавські країни, відомі своєю прихильністю до демократичних цінностей, критично ставилися до порушень прав людини в СРСР, що ускладнювало розвиток глибших зв'язків.

Загалом, відносини між Скандинавськими країнами та Україною у період перебування України у складі СРСР були обмеженими та здійснювалися переважно через загальносоюзні структури²³. Проте, навіть у таких умовах існували певні культурні, наукові та торговельні зв'язки, які заклали основу для подальшого розвитку двосторонніх відносин після здобуття Україною незалежності у 1991 році.

2.2. Політична підтримка України в період її незалежності до 2014 року

Від часу проголошення незалежності у 1991 році Україна розпочала активне формування зовнішньополітичних зв'язків з державами світу, включно з країнами Скандинавії — Швецією, Данією та Норвегією. Ці держави одними з перших підтримали незалежність України, засвідчивши відданість принципам демократії, поваги до суверенітету, прав людини та верховенства права. Уже в 1992 році Україна встановила дипломатичні відносини з усіма трьома країнами: зі Швецією — 13 січня, з Норвегією — 5 лютого, з Данією — 24 лютого. Відкриття посольств і формування стабільних дипломатичних каналів комунікації заклало основу для тривалого політичного діалогу.

Швеція з перших років незалежності України послідовно підтримувала її демократичні трансформації. Особливо активною її позиція стала після Помаранчевої революції 2004 року. Міністр закордонних справ Швеції Карл Більдт неодноразово публічно висловлював підтримку європейським прагненням України та критикував прояви політичного тиску й недемократичних практик. Швеція стала

²³ Культурні зв'язки СРСР із країнами Скандинавії. Цит. за: Бойченко І. *Україна і Північна Європа у XX ст.* Київ: Генеза, 2011. С. 98–103.

однією з ініціаторок програми «Східне партнерство» (разом із Польщею), започаткованої у 2009 році, яка сприяла поглибленню політичного діалогу між Європейським Союзом та Україною. Крім політичної підтримки, Швеція надавала масштабну технічну та експертну допомогу через державне агентство Sida, фінансуючи численні проєкти у сферах демократичного врядування, підтримки громадянського суспільства, гендерної рівності, прав людини та екології. Завдяки шведській підтримці було реалізовано десятки ініціатив на національному та регіональному рівнях, зокрема в галузі медіа та антикорупційної боротьби.

Данія, як і Швеція, послідовно підтримувала демократичний розвиток України. Вона реалізовувала довготривалі програми технічної допомоги через DANIDA — Датське агентство з міжнародного розвитку. В рамках цього агентства бачення співпраці Данії у сфері розвитку таке: більш безпечний і сталий світ, вільний від бідності, заснований на міжнародній співпраці, що має обов'язкову силу, а також на справедливих і стійких суспільствах, які борються з нерівністю і створюють надію та майбутні можливості для кожної людини, орієнтуючись на Цілі сталого розвитку ООН та Паризьку угоду як на маяки. Співпраця Данії у сфері розвитку знаходиться у вищій міжнародній лізі, як у кількісному, так і в якісному вимірі. Крім того, Данія є однією з небагатьох країн у світі, яка досягла цільового показника ООН, що передбачає виділення 0,7 відсотка ВВП на допомогу розвитку. Відповідно до стратегії співпраці Данії у сфері розвитку «Світ, який ми поділяємо», політика Данії у сфері розвитку ґрунтується на трьох керівних принципах:

1. Демократичні цінності та права людини як основа нашої співпраці у сфері розвитку;
2. Створювати надію та допомагати більшій кількості людей там, де це найважче;
3. Очолити боротьбу за зупинення зміни клімату та відновлення балансу на планеті.

Україна приєдналася до DANIDA у 2017 році. Зусилля Данії в рамках програми були зосереджені на таких пріоритетах, як реформа державного управління, децентралізація, розвиток місцевого самоврядування, прозорість публічної політики, підтримка неурядових організацій та правозахисників. Важливим напрямом датської підтримки була участь у спостереженні за виборами в Україні: спостерігачі від Данії брали участь у місіях ОБСЄ, починаючи з 1990-х років, і зокрема — під час кризових виборів 2004 та 2010 років. Данія також підтримувала обміни між політичними лідерами, молодіжними організаціями та муніципальними адміністраціями. Після Помаранчевої революції Копенгаген розширив підтримку демократичних реформ, а також надавав фінансову допомогу на реалізацію програм у регіонах України.

Норвегія, хоча й не є членом Європейського Союзу, демонструвала активну й принципову позицію щодо підтримки України в її прагненнях до демократії та європейської інтеграції. Упродовж 1990-х і 2000-х років Норвегія брала участь у міжнародних зусиллях з подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, реалізуючи проекти екологічної безпеки. Крім того, норвезький уряд підтримував українські ініціативи у сферах енергетики, екології та прав людини. Через Норвезький фонд прав людини та інші міжнародні платформи здійснювалося фінансування програм для журналістів, правозахисників, активістів і молоді. Норвегія підтримувала розвиток незалежних медіа, прозорість публічного управління, а також закликала до дотримання європейських стандартів у сфері прав людини. У межах міжнародних організацій, зокрема ОБСЄ та Ради Європи, Норвегія послідовно виступала за територіальну цілісність України, засуджуючи будь-які прояви політичного тиску та авторитаризму.

Швеція, Данія та Норвегія також активно діяли в багатосторонніх форматах. Вони підтримували Україну через участь у програмах ЄС, ОБСЄ, Раді Європи, а також у межах Північної ради. Участь у програмі «Східне партнерство» стала для України інструментом для зближення з європейськими структурами, а для скандинавських країн — нагодою поглибити політичну та експертну взаємодію з Києвом. Ці держави виступали послідовними лобістами інтересів України на

європейській арені, підтримували її інтеграційні прагнення та сприяли посиленню інституційної спроможності.

Отже, політична підтримка України скандинавськими державами у 1991–2014 роках була комплексною і стабільною. Вона охоплювала як формальні дипломатичні канали, так і численні програми співпраці у сфері прав людини, децентралізації, екології, виборчих процесів і громадянського суспільства. Завдяки цій підтримці Україна отримала вагомі ресурси для модернізації державного управління, просування демократичних стандартів та поступового зближення з європейськими структурами. Ця підтримка стала підґрунтям для ще активнішої взаємодії після 2014 року — в умовах викликів, спричинених російською агресією та геополітичною трансформацією Східної Європи.

2.3. Роль Скандинавських країн у міжнародних організаціях (ООН, ЄС, НАТО та ін.) в контексті підтримки України

Скандинавські країни відіграють ключову роль у підтримці України через участь у міжнародних організаціях, таких як ООН, Європейський Союз (ЄС) та Організація Північноатлантичного договору (НАТО). Їхня активна позиція сприяє зміцненню безпеки, стабільності та розвитку України в умовах російської агресії.

Швеція активно підтримує Україну в рамках ЄС, НАТО та ООН. У 2023 році країна приєдналася до НАТО, що дозволило їй брати участь у спільних оборонних ініціативах. Крім того, до 20230 року Швеція планує збільшити оборонні витрати до 3,5% ВВП, що є найбільшим зростанням з часів Холодної війни.

У межах ЄС Швеція підтримує надання Україні статусу кандидата на членство та бере участь у програмах технічної допомоги, реформування державного управління та зміцнення верховенства права. Крім того, Швеція є співзасновником 10 офісів відновлення та розвитку в Україні разом з ЄС та ПРООН, які сприяють сталому післявоєнному відновленню країни.

Норвегія, хоча і не є членом ЄС, активно співпрацює з ЄС та НАТО у підтримці України. Країна надала значну фінансову та гуманітарну допомогу Україні та

сусіднім країнам, включаючи військову підтримку на суму приблизно 4,4 мільярда норвезьких крон .

У грудні 2022 року Норвегія підписала адміністративну угоду з ЄС про добровільний фінансовий внесок у Європейську військову допоміжну місію для України (EUMAM Ukraine). Ця угода стала символом солідарності з українським народом і важливим практичним проявом норвезької підтримки суверенітету та територіальної цілісності України. В умовах повномасштабної війни, яку Росія розв'язала проти України у лютому 2022 року, така міжнародна допомога стала життєво необхідною для зміцнення обороноздатності держави, її здатності реагувати на загрози та ефективно протистояти зовнішній агресії.

Європейська військова допоміжна місія (EUMAM Ukraine) була створена ЄС у листопаді 2022 року як новий формат військової підтримки, що поєднує у собі тренувальні програми, обмін досвідом, підготовку командного складу та постачання спеціалізованого обладнання для Збройних Сил України. Головною метою місії було підвищення спроможності українських військових захищати свою державу в межах міжнародно визнаних кордонів. Особливий акцент робився на довготривалому розвитку оборонного потенціалу — йшлося не лише про негайну військову підтримку, а й про створення основи для стабільної й стійкої оборони на роки вперед.

Норвегія, незважаючи на те, що не є членом Європейського Союзу, активно долучилася до цієї ініціативи як партнер, що поділяє цінності демократії, суверенітету та міжнародного права. Її участь стала можливою завдяки особливим умовам взаємодії в межах Європейської економічної зони та прагнення до поглиблення співпраці у сфері безпеки. Адміністративна угода між Норвегією та ЄС дозволила країні не лише здійснювати фінансові внески, а й, за потреби, долучатися до практичного втілення програми через експертну підтримку та участь у плануванні місії. Такий підхід свідчить про високий рівень довіри між партнерами та важливу роль, яку відіграє Норвегія у зміцненні загальноєвропейської безпеки.

У межах EUMAM Ukraine була створена потужна система тренувальної допомоги, яка здійснювалася на території країн-членів ЄС. Це дозволяло зберігати високу безпеку для учасників навчання та забезпечувати ефективну логістику. На момент грудня 2022 року в рамках місії вже брали участь 24 держави Європейського Союзу, які надали свої навчальні модулі, військових інструкторів та матеріально-технічне забезпечення. Усі ці зусилля координувалися з урахуванням потреб української армії, які були визначені спільно з Міністерством оборони України та Генеральним штабом.

Одним із важливих напрямів роботи місії було навчання українських військових тактичному управлінню, мінній безпеці, бойовій медицині, інженерній справі, а також використанню сучасного озброєння та систем зв'язку. Велика увага приділялася підготовці молодших офіцерів, сержантського складу, а також інструкторів, які у подальшому передаватимуть знання та навички новим хвилям мобілізованих. Навчання здійснювалося відповідно до стандартів НАТО, що має критичне значення для інтеграції української армії до євроатлантичної системи безпеки.

Поступово місія розширилася — була відкрита можливість участі третіх країн, які не є членами ЄС, але мають спільні цілі та готові долучатися до забезпечення миру та стабільності в Європі. Такий крок зробив EUMAM Ukraine по-справжньому міжнародною ініціативою, яка об'єднала країни, що прагнуть протистояти агресії не лише зброєю, а й спільними зусиллями в підготовці та навчанні армії, що бореться за своє існування та за демократичні принципи.

Окрім тренувальної компоненти, місія також включала постачання Збройним Силам України обладнання летального та нелетального призначення. Це стосувалося як захисного спорядження — бронежилетів, шоломів, засобів зв'язку, — так і систем, що використовуються для оборони: радарів, безпілотних апаратів, обладнання для розмінування. Також надходили медичні набори, генератори, мобільні госпіталі та засоби евакуації поранених. Усе це допомагало не лише забезпечити оперативні потреби армії, а й підвищити виживаність на полі бою та зменшити втрати серед особового складу.

Для України участь Норвегії у місії EUMAM стала важливим політичним і практичним сигналом. Це демонструвало, що навіть поза межами ЄС є країни, готові брати активну участь у спільних європейських зусиллях із підтримки. Норвезька участь також розширює географію підтримки, підвищує легітимність місії на міжнародному рівні та сприяє формуванню ширшої антипутінської коаліції. Це свідчить про глибокі зміни в архітектурі безпеки Європи, де основою стають не лише формальні союзи, а й ціннісні альянси, що формуються навколо принципів свободи, права та суверенітету.

У майбутньому роль EUMAM Ukraine, як і участь у ній таких країн, як Норвегія, може розширюватися. Уже зараз обговорюються можливості для довготривалої програми підготовки кадрів, формування спеціалізованих навчальних центрів на території ЄС, а також створення постійних місій, які можуть діяти в умовах гібридних загроз та нестабільності. Участь України у таких програмах є не лише елементом її обороноздатності, але й кроком до повної інтеграції у європейське безпекове середовище.

Таким чином, підписання адміністративної угоди між Норвегією та Європейським Союзом щодо участі в EUMAM Ukraine стало вагомим внеском у підтримку України в найтяжчий період її новітньої історії. Це рішення підкреслило стратегічне партнерство, взаємну підтримку та віру в перемогу демократичного світу над агресією. Така співпраця — це більше, ніж військова підтримка; це вияв солідарності, довіри та спільного бачення майбутнього Європи як простору безпеки, свободи та верховенства права.

Також Норвегія бере участь у багатосторонніх ініціативах, спрямованих на відновлення України після завершення війни, надаючи фінансову підтримку на реконструкцію інфраструктури, розвиток економіки та соціальної сфери.

Данія є не менш активним учасником міжнародних зусиль з підтримки України. У лютому 2024 року Данія стала першою скандинавською країною, яка підписала угоду з Україною про безпекову співпрацю та довгострокову підтримку, зобов'язуючись надавати допомогу протягом десяти років

У рамках НАТО Данія бере участь у кількох коаліціях, спрямованих на зміцнення обороноздатності України, включаючи коаліції з артилерії, морської безпеки, авіації та протиповітряної оборони.

Одним із ключових напрямів міжнародної підтримки України з боку Данії є системна гуманітарна допомога, яка здійснюється в межах ООН через її провідні агентства: Програму розвитку ООН (ПРООН), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН). Участь Данії у цих ініціативах має комплексний характер, поєднуючи фінансування, стратегічне планування, а також активну участь у визначенні пріоритетних напрямів допомоги.

ПРООН виступає одним із головних каналів данської підтримки у сфері відновлення життєво важливої інфраструктури в постраждалих регіонах України. Зокрема, Данія фінансує програми відбудови лікарень, шкіл, центрів надання адміністративних послуг, що постраждали внаслідок бойових дій. Важливим напрямом співпраці з ПРООН є також проєкти з підтримки мікропідприємництва, зайнятості населення, підвищення енергоефективності в громадах та розвитку цифрових сервісів для громадян. Данська допомога надається у вигляді грантів, технічної підтримки та експертного супроводу, що дозволяє створювати сталі моделі розвитку для українських регіонів.

Через ЮНІСЕФ Данія активно долучається до захисту прав дітей, забезпечення доступу до якісної освіти та медичних послуг. Підтримка включає постачання навчальних матеріалів, облаштування укриттів для шкіл у зонах ризику, забезпечення засобами гігієни, питної води, а також психологічної підтримки для дітей, які зазнали травматичного досвіду через війну. Особлива увага приділяється допомозі дітям з вразливих категорій, у тому числі ВПО та дітям з інвалідністю. Данська сторона також бере участь у програмах мобільних освітніх команд, що функціонують у віддалених регіонах України.

У межах співпраці з УВКБ ООН Данія спрямовує фінансування на програми захисту та підтримки внутрішньо переміщених осіб, осіб без громадянства та людей, що постраждали від конфлікту. Це охоплює як забезпечення тимчасовим

житлом, так і фінансову допомогу на базові потреби, юридичний супровід, а також захист прав людини. Данська допомога спрямовується також на створення «центрів стійкості» — багатофункціональних просторів, де ВПО можуть отримати юридичну, соціальну та психологічну допомогу, а також доступ до цифрових послуг.

Крім того, Данія активно фінансує цільові програми в межах Гуманітарного фонду для України, що координується Управлінням ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА). Її внески дозволяють оперативно реагувати на гуманітарні кризи, спричинені обстрілами, знищенням критичної інфраструктури, відсутністю медичної допомоги чи засобів до існування. Значна частина фінансування спрямовується на забезпечення зимової допомоги — генератори, паливо, теплий одяг, мобільні пункти обігріву тощо.

Важливо зазначити, що підхід Данії до гуманітарної допомоги базується на принципах цільовості, прозорості та сталості. Країна не лише виділяє кошти, а й активно бере участь у стратегічному управлінні гуманітарною політикою в межах ООН, сприяє дотриманню принципів прав людини, гендерної рівності, інклюзивності та недискримінації у реалізації всіх програм.

Загалом, скандинавські країни демонструють послідовну та багатогранну підтримку України через участь у міжнародних організаціях. Їхні зусилля охоплюють військову, гуманітарну, економічну та політичну сфери, сприяючи зміцненню безпеки, стабільності та розвитку України в умовах триваючої агресії.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ СКАНДИНАВСЬКИМИ КРАЇНАМИ (2014 - 2024 РР.)

3.1 Співпраця між Україною та Скандинавськими країнами у період з 2014 до 2022 року

Після Революції Гідності 2014 року Данія стала одним із ключових партнерів України у сфері підтримки демократичних реформ, боротьби з корупцією та європейської інтеграції. Данське агентство з міжнародного розвитку (DANIDA)²⁴ активно залучалося до реалізації програм, спрямованих на зміцнення інституційної спроможності українських державних органів та громадянського суспільства.

У 2017 році було започатковано Ініціативу ЄС з протидії корупції в Україні (EUACI)²⁵, яка стала найбільшою програмою технічної допомоги у цій сфері. Програма фінансувалася Європейською Комісією та співфінансувалася DANIDA. Основними напрямками стали підтримка антикорупційних органів, сприяння парламентському контролю та зміцнення ролі громадянського суспільства у протидії корупції.

Крім того, Данія активно підтримувала Україну на міжнародній арені, зокрема у рамках ЄС та НАТО, просуваючи питання територіальної цілісності та суверенітету України.

У період з 2014 по 2022 рік Данія надала Україні значну фінансову допомогу для реалізації реформ та підтримки населення. Зокрема, було виділено кошти на модернізацію енергетичної інфраструктури, розвиток місцевого самоврядування та підтримку малого та середнього бізнесу.

27 травня 2018 року в Копенгагені відбулася Українська конференція з питань реформ²⁶. Данія виступила ініціатором цієї конференції, демонструючи свою відданість підтримці України. Після відкритого пленарного засідання за участі

²⁴ DANIDA. *Strategy for Denmark's Development Cooperation with Ukraine 2017–2022*. Copenhagen: Ministry of Foreign Affairs of Denmark, 2017. С. 4–15.

²⁵ EUACI. *EU Anti-Corruption Initiative in Ukraine*. Copenhagen/Kyiv, 2017. URL: <https://euaci.eu>.

²⁶ Ministry of Foreign Affairs of Denmark. *Ukraine Reform Conference. Copenhagen, 27 May 2018*. URL: <https://um.dk>.

Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана, Прем'єр-міністра Данії Ларса Лекке Расмуссена, Державного секретаря у закордонних справах Великої Британії Бориса Джонсона, Високого представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки Федеріки Могеріні, представників США, міністрів закордонних справ Канади, Латвії, Швеції, Туреччини, Естонії, Литви, Норвегії та інших європейських країн розпочалися тематичні панелі «Ефективне врядування» та «Економічний розвиток». Міністри, депутати, українські та міжнародні експерти, а також представники міжнародних організацій обговорили важливі теми. Конференція стала платформою для зустрічі представників українського Уряду, громадянського суспільства та бізнесу з міжнародними партнерами України для обговорення ключових результатів реформ та пріоритетів на 2018 - 2019 роки.

Також Данія надавала гуманітарну допомогу, зокрема у вигляді медичного обладнання, засобів захисту та підтримки внутрішньо переміщених осіб.

З 2014 року Данія та Україна активно співпрацюють у сфері енергетики. Було започатковано Дансько-українське енергетичне партнерство (UDEPP)²⁷, спрямоване на підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії та зменшення залежності України від імпорту енергоносіїв.

У рамках цього партнерства Данія надавала технічну допомогу, проводила навчальні програми та сприяла впровадженню сучасних технологій в енергетичному секторі України.

З початком російської агресії проти України у 2014 році Данія посилила свою підтримку у сфері безпеки та оборони. Було надано фінансову допомогу для зміцнення обороноздатності України, а також проведено спільні навчання та тренінги для українських військовослужбовців.

У 2022 році, у відповідь на повномасштабне вторгнення Росії, Данія значно збільшила обсяги військової допомоги, включаючи постачання озброєння, військової техніки та обладнання.

²⁷ UDEPP. *Ukrainian-Danish Energy Partnership Program Overview*. 2021. URL: <https://ens.dk>.

Данія активно сприяла реалізації реформ в Україні, зокрема у сферах децентралізації, судової системи, охорони здоров'я та освіти. Було надано експертну та фінансову підтримку для впровадження європейських стандартів та практик

Після початку російської агресії у 2014 році Норвегія послідовно підтримувала суверенітет і територіальну цілісність України. У 2016 році було підписано Спільну декларацію про партнерство між Україною та Королівством Норвегія²⁸, яка закріпила основи політичного діалогу та співпраці в галузях безпеки, енергетики та реформ.

У рамках багатостороннього співробітництва країни підтвердили налаштованість:

- сприяти забезпеченню дотримання міжнародного права, демократії, поваги до прав людини та верховенства права;
- тісно співпрацювати з ООН, ОБСЄ, НАТО та Радою Європи та іншими міжнародними організаціями з метою зміцнення міжнародного співробітництва та регіональної безпеки;
- сприяти зміцненню економічної інтеграції на принципах вільної торгівлі в рамках багатосторонньої торгової системи;
- підтримувати мирне політичне врегулювання на основі Мінських домовленостей;
- проводити політику невизнання стосовно Криму;
- підтримувати зусилля зі звільнення всіх політичних в'язнів та осіб, які незаконно утримуються у зв'язку з агресією на Донбасі та окупацією Криму;
- сприяти триваючій співпраці між НАТО та Україною у відповідності до Комплексного пакету з надання допомоги НАТО Україні.

На двосторонньому рівні наші країни прийняли рішення зосередитись на таких сферах:

²⁸ Ministry of Foreign Affairs of Norway. *Joint Declaration on Partnership between Norway and Ukraine*. Oslo, 2016. URL: <https://www.regjeringen.no>.

- підтримка зусиль України з реформування з особливим наголосом на ефективному урядуванні, правах людини, верховенстві права, антикорупційних заходах та енергоефективності;
- гуманітарна допомога;
- енергетичне співробітництво, спрямоване на підвищення енергоефективності та реформування енергетичного сектору;
- реформування оборонно-безпекового сектору з метою забезпечення цивільного демократичного контролю над Збройними силами та їх підзвітності;
- ядерна безпека з метою забезпечення збереження радіоактивних матеріалів та запобігання їх незаконному обігу;

Одним із ключових кроків у розвитку двосторонніх економічних відносин стало створення Українсько-норвезької міжурядової комісії з питань співробітництва в галузі торгівлі, підприємництва та економіки.

Ця комісія була заснована у 2014 році як інституційний механізм для координації спільних ініціатив, обміну досвідом, формування двосторонніх проєктів та моніторингу їх реалізації. Завдяки такому формату сторони отримали можливість проводити регулярні зустрічі на високому рівні, обговорюючи не лише поточні потреби, а й стратегічні напрямки розвитку співпраці. Засідання комісії відбулися у 2016, 2018 та 2020 роках. Під час цих зустрічей увага приділялася ключовим сферам, які мають вирішальне значення для сталого розвитку економіки України, а також для посилення її європейської інтеграції.

Однією з пріоритетних тем, що розглядалася на засіданнях комісії, стала енергетика. Цей сектор був і залишається критично важливим для України, яка прагне зменшити свою залежність від традиційних джерел енергії та імпорту енергоресурсів. У цьому контексті Норвегія, як одна з провідних країн Європи у сфері енергетичних інновацій, відіграє важливу роль. Зокрема, було розпочато обговорення потенціалу використання відновлюваних джерел енергії в Україні, впровадження новітніх технологій, а також інвестицій у відповідні інфраструктурні проєкти. Норвегія поділилася власним досвідом у сфері зеленої енергетики, який

є надзвичайно цінним для України у процесі трансформації її енергетичного сектору.

Іншою важливою темою для співпраці стали транспортні проєкти. Норвезька сторона висловлювала зацікавленість у розвитку логістичної інфраструктури, модернізації портів, залізничного транспорту та впровадженні «зелених» транспортних рішень. Україна, своєю чергою, бачила в Норвегії надійного партнера, який може запропонувати не лише фінансування, а й технологічні рішення для підвищення ефективності транспортного сектору. Під час засідань комісії розглядалися також можливості для інтеграції української транспортної інфраструктури в європейські коридори, що є частиною ширшої стратегії євроінтеграції.

Окрему увагу в рамках комісії було приділено питанням сільського господарства. Норвегія має потужну аграрну промисловість, зосереджену на екологічно чистому виробництві, високих стандартах безпеки харчових продуктів і інноваційних підходах до ведення господарства. Обмін досвідом і технологіями у цій сфері дозволив українським агровиробникам отримати нові знання щодо ефективного використання ресурсів, органічного землеробства, розвитку тваринництва та рибного господарства. Норвегія також сприяла залученню українських аграріїв до спільних проєктів і програм підтримки експорту, що особливо актуально для України в контексті розширення виходу на європейські ринки.

Одним з найбільш важливих напрямів роботи комісії була підтримка європейської інтеграції України. Норвегія хоча й не є членом Європейського Союзу, однак тісно співпрацює з ЄС у межах Європейської економічної зони. Це дає їй унікальний статус партнера, який може поділитися практичним досвідом адаптації до європейських стандартів без повного членства в Союзі. Для України це особливо цінно, адже країна перебуває у процесі глибоких реформ і прагне імплементувати ключові положення Угоди про асоціацію з ЄС. Норвезька підтримка у цьому напрямі охоплює як консультативну допомогу, так і участь у спільних проєктах, спрямованих на зміцнення інституційної спроможності, адаптацію законодавства, розвиток малого та середнього бізнесу.

Одним із найяскравіших прикладів норвезько-українського економічного партнерства стали інвестиції у сферу відновлюваної енергетики. У 2018 році дві великі компанії з норвезьким корінням — Scatec Solar та NBT — реалізували масштабні проєкти в Україні. Компанія Scatec Solar зосередилася на будівництві сонячних електростанцій, тоді як NBT інвестувала у створення вітрових електростанцій. Ці проєкти стали не лише фінансово значущими, а й символічними для обох країн, адже підтвердили прагнення України до енергетичної незалежності, а Норвегії — до підтримки стійкого розвитку партнерських держав.

Реалізація проєктів у сфері зеленої енергетики також продемонструвала, що іноземні інвестори бачать в Україні ринок із високим потенціалом для інновацій і розвитку. Незважаючи на складну економічну та політичну ситуацію, норвезькі компанії готові вкладати кошти у довгострокові ініціативи, які сприяють сталому зростанню. Це доводить високий рівень довіри до української економіки та ефективність співпраці, яка базується на спільних цінностях — прозорості, екологічній відповідальності та технологічному прогресі.

У перспективі Українсько-норвезька міжурядова комісія може стати ще потужнішим інструментом для розвитку двосторонньої співпраці. З урахуванням змін у геополітичному контексті, викликів, пов'язаних із відновленням України після війни, а також потреби в модернізації всіх секторів економіки, досвід та інвестиції з боку Норвегії можуть мати вирішальне значення. Сторони вже окреслили зацікавлення в посиленні співпраці у сфері цифрової економіки, кібербезпеки, сталого розвитку громад, а також освіти та науки.

У підсумку, створення Українсько-норвезької міжурядової комісії стало важливим кроком у формуванні нової якості економічного партнерства між двома державами. Завдяки постійному діалогу, обміну досвідом, реалізації спільних проєктів і високому рівню взаємної довіри, ця співпраця дає реальні результати, які мають позитивний вплив як на розвиток української економіки, так і на загальне зміцнення європейської солідарності.

У 2022 році товарообіг між Україною та Норвегією склав €337 млн, з яких €62 млн — експорт з України, а €275 млн — імпорт з Норвегії. Негативне сальдо для

України становило €213 млн, що зумовлено впливом війни на економіку та інфраструктуру.

У листопаді 2019 року Міністерства оборони України та Норвегії підписали Протокол про наміри щодо реалізації проєкту з підвищення доброчесності та професіоналізму в оборонному секторі України.

У сфері освіти з 2015 року Європейський центр Вергеланда (Осло) співпрацює з Міністерством освіти і науки України над реформою шкільної освіти. Більше 350 шкіл з усіх регіонів України взяли участь у програмі «Демократична школа». Крім того, реалізовано спільні освітні проєкти між українськими та норвезькими університетами, зокрема у сфері сталого управління, що дозволило підготувати понад 190 магістрів та 35 кандидатів наук.

Швеція - одна з небагатьох країн, яка виділяє один відсоток свого валового національного доходу на співпрацю з метою розвитку та гуманітарну допомогу в усьому світі.

У 2014 році Швеція започаткувала Регіональну стратегію співпраці зі Східною Європою, Західними Балканами та Туреччиною. Ця ініціатива стала відповіддю на виклики, що постали перед європейським континентом у зв'язку з політичною нестабільністю в регіоні, анексією Криму та початком збройного конфлікту на сході України. Метою стратегії було підтримати демократичний розвиток, економічну стабільність і посилення правових інституцій у країнах, що мають стратегічне значення для Європейського Союзу. Україна, у цьому контексті, стала найбільшим реципієнтом шведської допомоги, що свідчить про особливу увагу, яку Швеція приділяє українським реформам і процесу інтеграції з європейською спільнотою.

Регіональна стратегія Швеції охоплює три головні напрями, які тісно переплітаються між собою. Насамперед, вона зосереджена на економічній інтеграції з Європейським Союзом та розвитку ринкової економіки. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС перед країною постали нові виклики у вигляді потреби глибокої модернізації економіки, впровадження прозорих правил гри,

дерегуляції та підвищення конкурентоспроможності. Швеція у межах своєї стратегії активно сприяє технічній допомозі, консалтинговій підтримці, розвитку малого та середнього бізнесу, цифрових технологій і впровадженню інновацій. Особливу увагу приділяють боротьбі з корупцією в економічній сфері, формуванню прозорої податкової політики та удосконаленню державного управління, яке має відповідати європейським стандартам.

Другим важливим елементом стратегії є зміцнення демократичних процесів, прав людини та підтримка громадянського суспільства. Цей напрямок має вирішальне значення, особливо в умовах тривалого конфлікту, який послаблює інституції, роз'єднує суспільство та підриває довіру до органів влади. Швеція підтримує незалежні медіа, ініціативи з моніторингу виборів, проекти з розвитку громадського сектору, а також програми, спрямовані на захист прав жінок, меншин, внутрішньо переміщених осіб, дітей та інших вразливих категорій населення. Одним із пріоритетів є розвиток інклюзивного врядування, що дозволяє громадянам бути безпосередньо залученими до процесу прийняття рішень. Також важливою складовою є підтримка освітніх та культурних проєктів, які формують нову якість публічного дискурсу та сприяють утвердженню європейських цінностей.

Останній ключовий напрямок пов'язаний з розвитком правової держави, охороною довкілля та підвищенням стійкості до змін клімату. Швеція є лідером серед країн, що приділяють значну увагу питанням екології, тому не дивно, що у фокусі її регіональної стратегії — підтримка екологічно сталого розвитку. Україна отримує допомогу у сфері покращення систем управління природними ресурсами, енергоефективності, зменшення викидів парникових газів, управління відходами та адаптації до кліматичних змін. Ці проєкти мають стратегічне значення як з точки зору екології, так і з погляду енергетичної безпеки країни. Паралельно з екологічним блоком реалізуються проєкти у сфері реформування судової системи, підвищення прозорості правоохоронних органів, підтримки антикорупційної інфраструктури, що є основою побудови правової держави та забезпечення рівності перед законом.

Таким чином, Регіональна стратегія Швеції, розроблена у 2014 році, стала довготривалим і масштабним інструментом підтримки трансформаційних процесів у Східній Європі. Україна як основний реципієнт цієї підтримки має унікальний шанс реалізувати комплексні реформи, наблизитися до європейських стандартів і зміцнити свою незалежність. Шведська допомога — це не лише фінансова чи технічна підтримка, а насамперед вияв солідарності, довіри та спільного бачення майбутнього, у якому демократія, права людини та повага до природи є фундаментальними принципами.

У 2014-2020 роках загальний обсяг співпраці з Україною у сфері реформ становив близько 175 мільйонів євро. Це зробило Швецію 7-м найбільшим донором в Україні.

Співпраця у сфері реформ здійснювалася через міжнародні та шведські організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світовий банк, Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Шведська асоціація місцевих органів влади та регіонів (SALAR) та Естонська академія електронного урядування. Швеція також надавала інституційну та проектну підтримку неурядовим організаціям та ЗМІ.

В економічній сфері шведська підтримка була зосереджена на покращенні регуляторного середовища для малих та середніх підприємств, з особливим акцентом на Угоді про асоціацію України з ЄС, включаючи поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі. Проекти зосереджувалися на реформуванні банківського сектору, інноваціях та підприємництві, підтримці експорту сільськогосподарської продукції до ЄС та вдосконаленні регуляторного законодавства з метою сприяння економічному зростанню. Окрім підтримки проектів, Швеція надавала гранти економічним аналітичним центрам у цій сфері, а також фінансуванні Київської школи економіки та Бурякової академії.

Крім того, Швеція надала Україні інвестиційні гранти на екологічні проекти в рамках Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля (E5P) та виділила технічну допомогу на їх реалізацію, сприяла зародженню та розвитку екологічних громадських організацій.

Одним з пріоритетів для Швеції з 2014 року було зміцненні демократії, поваги до прав людини та розбудові більш розвиненої правової держави в Україні через інституційну підтримку організацій громадянського суспільства, які працюють у сфері прав людини, а також співпрацю з Радою Європи та Консультативною місією Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки в Україні (КМЄС). Одним із прикладів є проект Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні», започаткований 5 квітня 2016 року. Цей проект надав експертну допомогу та консультації Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України та Громадській раді доброчесності під час відбору суддів до нового Верховного Суду. Швеція також надала інституційну підтримку Центру демократії та верховенства права, Центру громадянських свобод та Міжнародному фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA. Фінансова та програмна підтримка Швеції у межах її стратегії співробітництва з Україною дозволила ЦЕДЕМ реалізувати низку амбітних проєктів. Зокрема, шведське агентство Sida (Swedish International Development Cooperation Agency) стало одним із ключових партнерів організації у таких ініціативах, як Коаліція “Реанімаційний пакет реформ”, де ЦЕДЕМ відповідав за напрям медіареформ та доступу до інформації, програми навчання журналістів-розслідувачів у рамках підтримки прозорості публічних фінансів, моніторинг і вдосконалення законодавства у сфері свободи слова.

Ще одним прикладом ефективної інституційної підтримки є Центр громадянських свобод— українська правозахисна організація, заснована у 2007 році, яка з початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році стала ключовим гравцем у документуванні воєнних злочинів та порушень міжнародного гуманітарного права. ЦГС став першим українським лауреатом Нобелівської премії миру (2022), що є визнанням не лише заслуг самої організації, а й ефективності іноземної підтримки, зокрема й з боку Швеції

Окрему роль у цій співпраці відіграли шведські неурядові організації, передує Civil Rights Defenders — міжнародна правозахисна організація зі штаб-квар-

тирою в Стокгольмі. Ця НУО відома своєю підтримкою правозахисників у країнах, де демократія перебуває під загрозою. Через свої грантові програми та навчальні ініціативи Civil Rights Defenders допомагала ЦГС не лише фінансово, а й методологічно: організовувала тренінги, експертні обміни, стратегічні сесії. Саме завдяки такій довгостроковій підтримці ЦГС зміг розвинути професійну мережу моніторингу прав людини на сході України, а також брати активну участь у міжнародній адвокації.

Ключовим аспектом шведської підтримки є її акцент на сталість і незалежність. Замість короткотермінових проєктів Швеція фокусувалась на довгостроковому партнерстві. Це дозволило ЦГС уникнути "донорської залежності", зберегти автономію у формулюванні цілей і засобів діяльності та послідовно відстоювати права громадян навіть у найскладніших умовах, зокрема під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Не менш важливо і те, що Швеція виступала не лише донором, а й політичним партнером. Представники шведського уряду та дипломатичних місій систематично підтримували правозахисні ініціативи ЦГС на міжнародних платформах, лобіюючи включення теми прав людини в Україні до порядку денного таких організацій, як Рада Європи, ОБСЄ, Європейський союз.

Отже, ще до того, як діяльність ЦГС отримала широке міжнародне визнання, Швеція відігравала ключову роль у підтримці й розвитку цієї організації. Її зважений підхід, заснований на принципах солідарності, довіри та стратегічного бачення, став прикладом ефективної міжнародної співпраці. Взаємодія між Швецією та ЦГС демонструє, як зовнішня підтримка може зміцнити громадянське суспільство, не порушуючи його незалежності, а навпаки — сприяючи його стійкості та зростанню авторитету як усередині країни, так і за її межами.

Важливим аспектом в підтримці Швеції стала підтримка у створенні комплексного національного механізму забезпечення гендерної рівності та виконання зобов'язань України у сфері жінок, миру та безпеки, сприяння впровадженню гендерно-орієнтованого бюджетного процесу в Україні, підтримка ініціатив з роз

будови потенціалу жіночих правозахисних організацій та прокладення шлях до розширення участі жінок у політичних процесах. Наприклад, шведська фундація Kvinna till Kvinna підтримувала права жінок в Україні з 2014 року через співпрацю з організаціями, що працюють у сфері захисту прав жінок²⁹. Вони почали акцентувати увагу на вирішення нагальних гуманітарних потреб, допомагаючи жінкам, які зазнали насильства, внутрішньо переміщеним жінкам та сім'ям.. В Україні Kvinna till Kvinna надали підтримку організаціям, які зосереджуються на потребах і правах різних жінок, у тому числі ЛБТКІ+ жінок та жінок з інвалідністю. Зокрема, найтіснішою була співпраця з Українським Жіночим Фондом, заснованим у 2000 році. УМЖ став першим жіночим фондом в Україні, який був спеціально створеним для підтримки жіночих і феміністичних громадських організацій шляхом зміцнення організаційної спроможності, навчання, обміну інформацією і грантової підтримки та інших ресурсів.

На тлі російської агресії проти України Швеція зробила значні кроки для збільшення підтримки постраждалих від кризи районів Донецької та Луганської областей і посилення координації зусиль з відновлення. Пріоритетами стало надання гуманітарної допомоги там, де вона найбільш необхідна, мобілізація та розширення прав і можливостей жінок і чоловіків у найбільш постраждалих районах, підтримка участі громад у прийнятті рішень, задоволення потреб громад і посилення відповідальності за порушення прав людини.

3.2. Співпраця між Україною та Скандинавськими країнами в умовах російсько-української повномасштабної війни

Скандинавські країни з перших днів російського повномасштабного вторгнення в Україну підтримують нашу державу, демонструючи солідарність на всіх рівнях—військовому, економічному, гуманітарному та дипломатичному. Їхня допомога стала прикладом того, як демократичні держави можуть об'єднувати

²⁹ Український жіночий фонд. *Підтримка жіночих ініціатив в Україні*. Київ, 2020. URL: <https://uwf.org.ua>.

зусилля для захисту міжнародного права та підтримки країн, що борються за свою свободу.

Серед скандинавських країн-партнерів України особливо виділяється Данія, яка не лише надає фінансову та військову підтримку, а й активно сприяє відбудові України, розвитку енергетичної безпеки та зміцненню двосторонніх відносин.

Попри налагоджені двосторонні відносини до російського повномасштабного вторгнення, після 24 лютого 2022 року українсько-данські відносини почали виходити на новий рівень.

Станом на кінець 2024 року Данія входить до п'ятірки найбільших держав світу за обсягами військової підтримки України.

“Данія є учасником восьми міжнародних коаліцій з підтримки України, зокрема артилерійської, бронетанкової, авіаційної, IT-коаліції, коаліцій проти повітряної оборони, дронів, розмінування та морських спроможностей.”, - зазначає Посольство України в Королівстві Данія.

Данія стала однією з перших країн, яка передала Україні винищувачі F-16 – першу західну бойову авіацію, яка кардинально посилила можливості української повітряної оборони. Також Данія здійснила повноцінне навчання українських пілотів та технічного персоналу. Окрім цього, Данія передала Україні бронетехніку – танки Leopard, T-72, БМП та артилерію CAESAR. Наразі країна системно продовжує допомогу з забезпеченням України засобами ППО та снарядами.

Впливовою є також фінансова підтримка Данії. У 2023 урядом країни було прийнято рішення про заснування Фонду підтримки України, де щорічно виділяються кошти на військову підтримку, підтримку цивільного населення та підтримку бізнес-ініціатив в Україні.

7 березня 2023 року країна взяла патронат над Миколаєвом та Миколаївською областю. Це передбачало надання кількох пакетів допомоги для відбудови південного регіону України на понад 100 млн євро. Було передбачено зосередження допомоги на 8 напрямках: інфраструктура, ефективне врядування,

морська галузь, транспорт, міське планування, розвиток малого та середнього бізнесу, молодь та культура.

Країни розвивають співпрацю і в оборонно-промисловій сфері. Зокрема, 23 березня 2024 року в Києві відбулась двостороння оборонно-промислова конференція DFNC1: Danish Edition, яку відвідали представники багатьох українських та данських компаній. На цій конференції не лише було обговорено співпрацю в галузі оборонної промисловості, а й підписано три важливих документи про подальшу співпрацю.

“Мені було дуже приємно відвідати Київ під час Дансько-української конференції оборонної промисловості разом з представниками данської промисловості. Ця війна перетворилася на війну промислових потужностей, що підкреслює важливість промислового заходу, який проходив цими вихідними. Організації закупівель та логістики Міністерства оборони Данії (DALO) з нетерпінням чекає на поглиблення нашої співпраці з українською владою з метою сприяння зростанню як данського, так і українського промислового потенціалу. За допомогою та з підтримкою промисловості ми можемо досягти реальних, відчутних результатів на користь як України, так і Данії”, - зазначив керівник DALO Кім Єспер Йоргенсен.

Одну з ключових ролей в підтримці України відіграє українсько-данська співпраця в інформаційній та культурній сфері. Данські новинні канали та сторінки в соцмережах активно сприяють поширенню правдивої інформації про події в Україні, допомагаючи формувати об'єктивне уявлення про ситуацію серед міжнародної аудиторії. Крім того, Данія займається організацією освітніх ініціатив, медіа-проектів та культурних обмінів.

Одним з прикладів є Українсько-данський молодіжний дім (УДМД), що функціонує в Києві з 2020 року і до сьогодні та є платформою для підсилення голосу та участі молоді у демократичних процесах через діалог, креативні ідеї та нові можливості і партнерства. Після початку повномасштабного вторгнення та в умовах посилення співпраці між Україною та Данією, роль УДМД стала ще

більшою. Наразі платформа допомагає в організації заходів українською молоддю, надаючи їм простір для реалізації власних ідей та підтримуючи розвиток українських молодіжних організацій, організовує навчальні поїздки для української молоді в Данію, а також забезпечує об'єднання української та данської молоді довкола спільних ідей.

Крім того, з жовтня 2022 року за сприяння Українсько-данського молодіжного дому та Української академії лідерства, а також Управління молоді та спорту Миколаївської міської ради почав свою реалізацію проєкт "МикоМрії". "МикоМрії" передбачає створення сучасного молодіжного простору, оснащеного альтернативними джерелами енергії, а також проведення тренінгів з екологічного мислення, громадянської освіти та участі молоді у відбудові. Проєкт символізує спільне бачення європейського майбутнього Миколаєва та демонструє, як муніципальне партнерство може стати рушієм змін на місцевому рівні. У безкоштовному навчанні беруть участь миколаївці віком від 16-ти до 20 років.

Важливим кроком стало підписання 23 лютого 2024 року «Угоди про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Данією».

У рамках цієї угоди Данія підтвердила свою довгострокову військову допомогу, підтримку в розвитку української оборонної промисловості, а також співпрацю в галузі розвідки та кібербезпеки.

Також Данія вкотре підкреслила підтримку євроатлантичної інтеграції України, зазначивши про готовність в наданні технічної і консультативної допомоги.

Крім цього, Данія продовжуватиме підтримку України в гуманітарних питаннях, зокрема у сфері розмінування та відновлення інфраструктури, а також впроваджуватиме фінансування проєктів з реконструкції і стійкості на місцях.

«Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Данією» показує готовність Данії залишатися надійним партнером для України в умовах російської агресії, підтримувати її у повоєнні часи, а також

чималі перспективи розвитку та зміцнення українсько-данських відносин у майбутньому.

Підсумовуючи кроки, які здійснило Королівство Данія по відношенню до України за роки російського повномасштабного вторгнення, варто зазначити, що Данія розглядає Україну не лише як добросусідську країну зі спільними демократичними цінностями, а і як повноправного члена європейської спільноти та надійного партнера в контексті міжнародної безпеки, оборонних технологій, в галузях економіки, культури та науки.

З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну Норвегія також активно підтримує українську сторону шляхом військової, гуманітарної та фінансової допомоги. У 2023 році з метою військової та цивільної підтримки українського населення норвезьким урядом була запроваджена. Програма підтримки Нансена (Nansen Support Programme for Ukraine) на суму 75 мільярдів норвезьких крон на період 2023—2027 років. Програма спрямована на допомогу Україні у захисті своєї території та населення від російських атак та підтримку критично важливих соціальних функцій. Крім того, ця програма також має допомогти відновити безпечну та вільну Україну. Розподіл між цивільною та військовою підтримкою роблять щорічно відповідно до потреб України.

Норвегія активно підтримує обороноздатність України, надаючи сучасне озброєння та обладнання³⁰. Станом на 2025 рік Норвегія надала Україні 1,83 млрд євро військової допомоги, посівши 11 місце серед країн-донорів. У цьому контексті варто виділити надання у 2022 році 250 млн євро на закупівлю зброї та матеріально-технічного забезпечення, виділення у рамках програми Нансена 11,2 млрд євро у 2023 році, передачу у 2023 році систем протиповітряної оборони NASAMS у співпраці зі США, дозвіл прямого продажу озброєнь Україні для прискорення поставок у 2024 році,

³⁰ Ministry of Defence of Norway. *Protocol of Intent on Defence Sector Cooperation with Ukraine*. November 2019. URL: <https://www.forsvaret.no>.

регулярну підтримку наших сил ППО шляхом надання додаткових пускових установок та центрів управління для посилення ефективності ППО, участь у коаліціях з протиповітряної оборони, морських спроможностей та навчання українських військових.

«Наша підтримка важлива для того, щоб допомогти Україні продовжувати боротьбу за свій захист, а також сприяти повазі до міжнародного права та принципів, які є основоположними для миру в Європі. Норвегія разом з усією Європою посилює підтримку України в сьогоdnішній ситуації, коли безпека нашого континенту перебуває під серйозною загрозою», - повідомляє прем'єр-міністр Йонас Гар Стьоре.

У рамках програми Нансена 4 квітня 2025 року було затверджено новий пакет допомоги на суму 5 млрд крон³¹. За словами Йенса Столтенберга розмір військової допомоги було збільшено втричі з моменту започаткування програми.

Протягом 2022-2024 року Україні було передано 14 бронеавтомобілів IVECO LAV III, 51 гусеничний транспортер M548, 8 танків Leopard 2, броньовані евакуаційні та інженерні машини, а також очікує поставку Dingo 2. Артилерійські сили були посилені 23 самохідними установками M109, 16 САУ Zuzana-2 (спільно з Німеччиною та Данією), 11 установками M270. У сфері ППО Норвегія надала близько 100 ПЗРК Mistral, 1 систему Patriot (спільно зі США), 4 NASAMS, 6 IRIS-T SLM і 3 радары ARTHUR. Також було передано понад 5 000 протитанкових гранатометів M72, 160 ракет Hellfire з пусковими установками, протикорабельні ракети NSM, мікродрони Black Hornet (1 850 одиниць), антидронові системи та 6 винищувачів F-16.

31 травня 2024 року між Норвегією та Україною було підписано Угоду про безпекове співробітництво, у якій Норвегія вкотре підкреслила непохитність у своїй підтримці незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів 1991 року, а також підтримку України

³¹ European Wergeland Centre. *Democratic School Programme in Ukraine*. Oslo/Kyiv, 2015–2022. URL: <https://theewc.org>.

у військовій, цивільній, політичній сфері, відшкодуванню шкоди, збитків чи руйнувань, завданих російською агресією, сприянню європейській та євроатлантичній інтеграції на найближчі 10 років. Угода також постачання військової техніки (зокрема передачу винищувачів F-16 та підготовку українських пілотів), підтримку військово-морських сил України у Чорному та Азовському морях, розмінування, посилення захисту критично важливої інфраструктури та протидія інформаційним загрозам.

Норвегія надає значну підтримку Україні і в соціальній сфері. У 2024 році Норвегія надала Україні 3,3 мільйона доларів США через Фонд гуманітарної тематики UNFPA для розширення життєво важливих послуг у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я та боротьби з гендерно зумовленим насильством. Також станом на травень 2024 року завдяки підтримці Норвегії, в Україні працюють дві мобільні гінекологічні клініки. Фахівці цих клінік надають спеціалізовану медичну допомогу в Херсонській та Донецькій областях. Крім того, Норвегія підтримує роботу 28 мобільних бригад психосоціальної допомоги, які надають підтримку постраждалим від гендерно зумовленого насильства та психологічну допомогу в кризових ситуаціях у 16 регіонах України. Більш того, у рамках програми Нансена було виділено 1 млрд норвезьких крон на забезпечення їжею, житлом, електрикою, опаленням, водою, санітарією, освітою, охороною здоров'я та психологічною підтримкою для дітей, біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Швеція, як держава з довгою традицією солідарності, прав людини та активної участі у міжнародній гуманітарній діяльності, з перших днів повномасштабного вторгнення також зайняла чітку позицію підтримки України.

31 травня 2024 року Президент України Володимир Зеленський і прем'єр-міністр Швеції Ульф Крістерссон підписали угоду про співробітництво у сфері безпеки.

«Ця угода спрямована на досягнення цілей, визначених у Спільній декларації, укладеній Україною та членами «Групи семи» у Вільнюсі 12 липня 2023 року, до якої згодом приєдналися Швеція та 24 інші держави. Вона доповнює двосторонні

угоди між Учасниками, зокрема угоду між Кабінетом міністрів України і урядом Королівства Швеція про співробітництво у сфері оборони від 14 грудня 2021 року, а також угоди між Учасниками та міжнародними організаціями, зокрема угоду про асоціацію між Україною та ЄС і поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка залишається основою для співпраці між учасниками. Учасники продовжуватимуть шукати шляхи подальшого зміцнення своїх довгострокових відносин і партнерства», – йдеться в документі.

У військовій сфері Швеція надала Україні сучасні системи протиповітряної оборони, зокрема IRIS-T, артилерійські установки Archer, протитанкову зброю, боєприпаси та захисне обладнання³². У 2023 році уряд Швеції прийняв рішення про передачу Україні бойових машин CV90, навчання українських військових, а також виділення нових пакетів безпекової допомоги.

В рамках міжнародної коаліції на підтримку України, Швеція активно підтримує ініціативу зі створення спільної авіаційної коаліції, а також бере участь у підготовці українських військовослужбовців на базі країн НАТО. Крім того, розширено програми військово-промислового співробітництва, зокрема через компанію Saab AB.

Гуманітарна допомога включала постачання медичного обладнання, генераторів, засобів обігріву, харчів та речей першої необхідності для внутрішньо переміщених осіб. У 2022–2024 роках Швеція активно підтримувала програми тимчасового прихистку українських біженців. Понад 42 тисячі українців знайшли притулок у Швеції, серед них 13 тисяч дітей. Країна забезпечує біженців тимчасовим захистом, надає житло, грошову підтримку, доступ до роботи та медицини. Незважаючи на статус однієї з найбільш ліберальних країн Європи з точки зору імміграції, Швеція зробила різкий поворот. Мета шведської влади станом на 2024 рік - реалізувати максимально обмежувальну імміграційну та інтеграційну політику в межах міжнародного права. Українські біженці відчули ці зміни на собі. У Норвегії та Данії українські біженці отримали доступ до мовних

³² Swedish International Development Cooperation Agency (Sida). *Support to Ukraine 2014–2020*. URL: <https://www.sida.se>.

курсів, інтеграційних програм та фінансової підтримки, подібної до тієї, що доступна іншим групам біженців. Натомість у Швеції українці тривалий час мали статус, схожий на статус шукачів притулку: низька фінансова допомога, відсутність реєстрації в реєстрі населення та обмежений доступ до інтеграційних заходів.

З листопада 2024 року Швеція запровадила деякі лібералізаційні зміни. Українців почали вносити у реєстр населення після одного року замість трьох, що дало їм більш ранній доступ до інтеграційних прав. Водночас уряд запровадив нові обмеження на певні соціальні виплати, зокрема на допомогу на дітей. Можливо, обмежувальна модель Швеції спонукатиме деяких українців повернутися. Але якщо біженців виштовхують у неформальний сектор економіки або на роботу, де їхні навички та кваліфікація залишатимуться незатребуваними, є ризик втрати цінних людських ресурсів. І навпаки, коли біженцям надається можливість застосувати і розвинути свої компетенції, вони можуть стати активом не лише для приймаючих країн, а й для відновлення і подальшого розвитку України.

Окрему увагу з боку уряду Швеції приділено відновленню зруйнованої інфраструктури. У 2023 році Швеція оголосила про створення фонду реконструкції для підтримки України у сфері сталого розвитку, цифровізації та енергоефективності. Цей фонд має стратегічне значення для післявоєнного відновлення, оскільки зосереджується на трьох ключових напрямках: сталий розвиток, цифровізація та енергоефективність. Фонд покликаний фінансувати як державні, так і місцеві ініціативи з відновлення інфраструктури, підтримки інноваційних рішень у сфері кліматичної адаптації та зменшення викидів, модернізації будівель, розвитку екологічного транспорту й цифрових сервісів. Також очікується, що в межах роботи фонду буде реалізовано низку партнерських проєктів між шведськими муніципалітетами та українськими громадами, що сприятиме обміну досвідом та впровадженню найкращих скандинавських практик.

Цей інструмент стане важливим доповненням до інших форм допомоги і дозволить підвищити ефективність використання ресурсів, спрямованих на трансформацію України в більш екологічно стійку та інноваційну державу.

Також країна бере участь у проєктах відновлення освітніх закладів, лікарень та соціальних інституцій.

Зберігаючи стратегічний фокус на правах людини та демократії, шведський уряд продовжує фінансування програм із підтримки громадянського суспільства, боротьби з дезінформацією, розширення доступу до правової допомоги, гендерної рівності та соціальної інклюзії.

Таким чином, у період повномасштабної війни українсько-шведська співпраця стала більш динамічною та всебічною. Її характер — комплексний, системний, орієнтований на довгострокову підтримку України як повноправного члена європейської спільноти. Швеція виступає надійним партнером у боротьбі України за свободу, демократію та відновлення після війни.

3.3. Перспективи співпраці між Україною та Скандинавськими країнами

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році співпраця між Україною та скандинавськими країнами — Швецією, Данією та Норвегією — вийшла на якісно новий рівень. Вона вже не обмежується лише гуманітарною чи політичною підтримкою, а охоплює стратегічні напрямки, що мають довгострокове значення. Перспективи співпраці охоплюють сфери безпеки й оборони, відновлення України, енергетики, цифровізації, освіти і науки, а також зміцнення громадянського суспільства.

У найближчому десятилітті скандинавські країни залишатимуться важливими партнерами України у сфері безпеки. Данія вже підписала з Україною безпекову угоду, яка передбачає довгострокову військову підтримку, включаючи навчання, постачання зброї та участь у міжнародних ініціативах. Аналогічні домовленості укладено і з Норвегією. Очікується, що Швеція, як повноправний член НАТО з 2023 року, відіграватиме дедалі більшу роль у євроатлантичній координації допомоги Україні. Також перспективним є розвиток оборонно-промислового

співробітництва. Україна має потенціал для кооперації з виробниками військової техніки з Норвегії та Швеції. Участь України в програмі створення спільного озброєння може посилити її обороноздатність і водночас сприяти модернізації власного оборонно-промислового комплексу.

Скандинавські країни вже активно беруть участь у процесі повоєнного відновлення України. Зокрема, Данія курує відновлення Миколаївської області. Особливу увагу Данія приділяє відновленню окремих важливих об'єктів у місті Миколаїв, серед яких — гімназія імені Аркаса та Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. Завдяки такій багаторівневій та системній підтримці, Данія є одним із найбільш активних та надійних міжнародних партнерів України у сфері післявоєнної відбудови, що суттєво сприяє стабілізації та розвитку регіону. У майбутньому можна очікувати подальшого поглиблення економічної взаємодії, інвестицій у будівництво, інфраструктуру, сталий транспорт та міське планування. Скандинавські уряди й компанії зацікавлені у співпраці з українськими громадами у сфері місцевого самоврядування, екології та цифрових послуг. Завдяки своїм практикам доброго врядування країни Півночі можуть слугувати прикладом для української реформи децентралізації та сталого місцевого розвитку.

Україна має великі перспективи у сфері зеленої енергетики, де Скандинавські країни є визнаними лідерами. Норвегія активно інвестує в розвиток вітрової та сонячної енергетики в Україні ще з 2018 року. Подальша кооперація можлива через трансфер технологій, залучення інвестицій через Північну екологічну фінансову корпорацію та участь у проектах енергомодернізації. В умовах знищення критичної енергетичної інфраструктури з боку РФ, саме скандинавський досвід децентралізованої енергосистеми може бути корисним для України.

Цифрова трансформація є одним із ключових напрямів модернізації української держави в умовах війни, післявоєнного відновлення та стратегічного курсу на європейську інтеграцію. Йдеться не лише про використання сучасних технологій для зручності громадян, а про комплексне перетворення всієї системи дер-

жавного управління, економічних процесів, освіти, медицини, соціального забезпечення та безпеки. Цифрова трансформація дозволяє державі бути більш ефективною, відкритою, прозорою та орієнтованою на потреби суспільства. У цьому контексті партнерство України зі Скандинавськими країнами має надзвичайно великий потенціал, оскільки саме ці держави входять до світових лідерів у сфері цифрового врядування, кібербезпеки та інноваційної освіти.

Швеція, Данія та Норвегія вже давно сформували унікальні цифрові моделі функціонування держави, які базуються на принципах доступності, безпеки, інклюзивності та сталого розвитку. У рейтингах цифрової конкурентоспроможності, індексах електронного врядування ООН, рейтингах кіберзахисту ці країни незмінно посідають провідні місця. Їхній досвід надзвичайно важливий для України, яка одночасно перебуває у стані збройного конфлікту та проходить глибокі трансформаційні процеси в усіх секторах державної політики. Уже сьогодні існують приклади практичної допомоги з боку скандинавських партнерів — як технічної, так і методологічної. Швеція підтримувала проекти з цифрової децентралізації, а Данія — розвиток відкритих даних, підвищення цифрової компетентності органів місцевого самоврядування, а також фінансування ІТ-проектів для громадянського суспільства.

Найбільш очевидним і значущим напрямом цифрової співпраці є розвиток електронного врядування. Україна досягла відчутного прогресу в цій сфері, створивши портал та мобільний застосунок «Дія», що дозволяє громадянам отримувати десятки державних послуг у кілька кліків. Цей проект уже став прикладом для інших країн регіону. Однак для подальшого вдосконалення та масштабування цифрових сервісів Україні потрібен якісний обмін досвідом з державами, які вже пройшли аналогічний шлях. Зокрема, йдеться про автоматизацію процесів у судовій системі, на митниці, у податковій сфері, сфері соціального страхування. Партнерство з Данією, яка вже впровадила повну цифровізацію бюрократичних процедур, дозволяє перенести в українську практику найкращі моделі «безпаперової держави».

Окремим важливим напрямом є розвиток кібербезпеки — критично важливої сфери в умовах війни та постійних кібератак з боку Росії. Скандинавські країни мають високу кіберготовність, розвинені інститути цифрової безпеки, комплексні системи раннього реагування та захисту критичної інфраструктури. Норвегія та Швеція інвестують значні ресурси в кіберзахист енергетичних систем, водопостачання, транспортної інфраструктури та урядових платформ. Для України цей досвід є життєво необхідним — як у плані формування власної доктрини кібероборони, так і для практичної підготовки кадрів, модернізації цифрової інфраструктури та захисту державних і персональних даних. Уже сьогодні Україна співпрацює зі скандинавськими країнами у рамках програм ЄС і НАТО з кібербезпеки, проте перспективи значно ширші — включаючи створення спільних центрів моніторингу загроз, підготовку фахівців, розробку захищених програмних рішень.

Цифрова освіта — ще один критично важливий елемент трансформації, де скандинавський досвід є надзвичайно корисним. Данія та Швеція з початку 2000-х років впроваджують цифрові технології в систему освіти на всіх рівнях: від початкової школи до університетів і програм підвищення кваліфікації. У цих країнах створено комплексні електронні навчальні платформи, системи онлайн-оцінювання, цифрові бібліотеки, які доступні всім учням незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу. В умовах війни Україна зіткнулася з необхідністю оперативного переходу до дистанційної освіти, що стало викликом як для освітян, так і для учнів. Партнерство з Скандинавією може забезпечити інтеграцію ефективних моделей змішаного навчання, підвищення цифрової грамотності вчителів, модернізацію змісту шкільної та вищої освіти відповідно до європейських стандартів.

Крім того, важливими є спільні проєкти з розвитку цифрової інфраструктури в громадах — включно з доступом до швидкісного інтернету в сільських та прифронтових регіонах, впровадженням «розумних» сервісів для муніципалітетів, електронного документообігу, онлайн-опитувань, механізмів участі громадян у

прийнятті рішень. Такі технології вже широко використовуються в Данії та Швеції, і вони цілком адаптовані до українського контексту. Це дозволить не лише підвищити якість місцевого самоврядування, а й активізувати участь громадян у демократичному процесі, зміцнюючи довіру до інституцій і прозорість публічного управління.

Варто зазначити й перспективу економічного співробітництва у сфері цифровізації. Український ІТ-сектор демонструє стабільне зростання, і співпраця з компаніями та урядовими програмами Скандинавських країн може дати поштовх для розвитку нових цифрових продуктів, спільних інкубаторів, стартапів і дослідницьких проєктів. Це стосується як штучного інтелекту, так і фінтеху, е-охорони здоров'я, smart city, рішень для зеленої економіки. Поглиблення цифрового партнерства має потенціал для створення нових робочих місць, залучення інвестицій, експорту інтелектуальних послуг.

Таким чином, цифрова трансформація є не лише внутрішнім завданням України, а й потужним напрямом міжнародного співробітництва. У партнерстві зі Скандинавськими країнами Україна має змогу не просто впроваджувати окремі технології, а системно змінювати підходи до державного управління, освіти, безпеки й розвитку громад. Це не лише технічне оновлення, а й крок до нової якості державності, заснованої на прозорості, довірі, ефективності та людському потенціалі. Скандинавський досвід, адаптований до українських реалій, може стати основою для створення справді цифрової держави, здатної впевнено інтегруватися у спільний європейський простір.

Одним із ключових напрямів у розвитку міжнародної освітньої співпраці є розширення академічної мобільності. Це поняття охоплює як тимчасове навчання студентів в університетах інших країн, так і викладацькі стажування, участь у спільних дослідницьких групах, конференціях і тренінгах. Українські студенти та викладачі, які беруть участь у таких програмах, не лише здобувають нові знання та досвід, а й сприяють утвердженню позитивного іміджу України як держави з великим інтелектуальним потенціалом. Завдяки мобільності українська молодь має можливість безпосередньо ознайомитися з європейськими підходами

до освіти, наукової діяльності, академічної етики, що у довгостроковій перспективі формує нову освічену еліту, орієнтовану на демократичні цінності та інновації.

Особливої уваги заслуговують програми, які реалізуються за участі Європейського центру Вергеланда, що базується в Норвегії. Цей центр є однією з провідних інституцій, які займаються питаннями освіти з прав людини, демократичного громадянства та міжкультурного діалогу. В межах своїх програм Центр Вергеланда проводить навчання для освітян, студентів і представників громадських організацій з різних країн Європи, зокрема й України. Українські освітні інституції вже мають позитивний досвід участі в таких проєктах, і нині відкриваються нові можливості для їх розширення. Завдяки таким ініціативам посилюється не лише професійна спроможність освітян, а й поширюються європейські підходи до виховання активного, свідомого громадянина, що є надзвичайно актуальним для сучасної України.

Важливу роль у розвитку освітнього співробітництва відіграють і шведсько-українські університетські ініціативи. Університети Швеції мають багатий досвід у сфері досліджень, інновацій, екологічної освіти, гендерної рівності та цифровізації освітнього процесу. Українські виші, які співпрацюють зі шведськими партнерами, отримують доступ до передових технологій, методик викладання, сучасної наукової літератури. Така співпраця дозволяє реалізовувати спільні наукові дослідження, писати міжнародні публікації, організовувати конференції, літні школи, студентські обміни. Однією з важливих переваг таких ініціатив є можливість створення міжуніверситетських програм подвійних дипломів, які відкривають випускникам ширші можливості для працевлаштування як в Україні, так і в Європі.

Окрім окремих партнерських проєктів, значну роль у розбудові академічного співробітництва відіграють великі європейські програми, зокрема Erasmus+ та Horizon Europe. Програма Erasmus+ є, без перебільшення, найвідомішим і найуспішнішим проєктом академічної мобільності в Європі. Вона охоплює не лише

студентські обміни, а й співпрацю між університетами, розвиток спільних навчальних програм, підтримку інклюзивної освіти, цифрової трансформації та інноваційного викладання. Українські університети щороку розширюють свою участь у цій програмі, і багато з них вже мають стабільні партнерські зв'язки з десятками європейських вишів, включаючи заклади з Швеції та Норвегії. Erasmus+ є прикладом того, як освіта стає інструментом інтеграції, порозуміння та обміну досвідом, який позитивно впливає на якість національної освіти в Україні.

Програма Horizon Europe, зі свого боку, зосереджена на розвитку науки, досліджень та інновацій. Вона передбачає фінансування наукових проєктів у різних галузях — від медицини та біотехнологій до екології, соціальних наук і цифрових технологій. Для України участь у Horizon Europe — це можливість інтегрувати свої дослідницькі установи у загальноєвропейську наукову мережу, підвищити рівень своїх досліджень, залучити фінансування для перспективних ідей. Horizon Europe також сприяє зміцненню наукової дипломатії, що особливо важливо в умовах війни та потреби у підтримці з боку міжнародної наукової спільноти.

Важливо підкреслити, що всі ці можливості мають ще більший ефект, коли йдеться про інтеграцію українських закладів вищої освіти до європейського простору. Академічна інтеграція — це не лише технічний процес входження до європейських програм чи партнерських проєктів. Це глибокий структурний процес, який охоплює реформу освітніх програм, перехід на європейські стандарти забезпечення якості освіти, модернізацію університетської інфраструктури, розвиток автономії вишів, прозорості управління та академічної доброчесності. Участь у міжнародних освітніх ініціативах стимулює українські університети ставати більш відкритими, конкурентоспроможними, зорієнтованими на потреби суспільства й економіки знань.

Крім того, розширення академічної мобільності та наукової співпраці сприяє міжкультурному діалогу, формуванню європейської ідентичності серед молоді, зменшенню упереджень та стереотипів, а також розвитку критичного мислення

й активної громадянської позиції. Саме молодь, яка навчається або проводить дослідження за кордоном, часто стає провідником європейських цінностей у своїх спільнотах після повернення додому. Це особливо важливо для післявоєнної відбудови України, яка вимагатиме висококваліфікованих фахівців з широким світоглядом, досвідом міжнародної взаємодії та бажанням будувати сучасне демократичне суспільство.

Отже, академічна мобільність, спільні дослідження та інтеграція у європейський освітній простір є невід'ємною частиною розвитку сучасної України. Завдяки підтримці з боку таких країн, як Швеція та Норвегія, участі в програмах Erasmus+, Horizon Europe та партнерству з інституціями на кшталт Європейського центру Вергеланда, Україна поступово формує власну модель сучасної, інноваційної та відкритої освіти. Це не лише зміцнює науковий потенціал країни, а й сприяє побудові стабільного, демократичного та конкурентоспроможного суспільства, здатного ефективно взаємодіяти з Європою та світом.

Скандинавські країни — визнані лідери у сфері прав людини, демократичного врядування та гендерної рівності. Їхня подальша підтримка українських неурядових організацій, ініціатив із захисту прав жінок, молоді, внутрішньо переміщених осіб — є стратегічно важливою для демократичного розвитку України. Програми, що фінансуються через Український Жіночий Фонд, Sida, DANIDA, Норвезький фонд прав людини та інші інструменти, мають бути не просто збережені, а масштабовані. Це сприятиме посиленню стійкості українського суспільства, розвитку локального лідерства та демократичної культури.

Скандинавські країни демонструють високий рівень довіри до України як до партнера, готового до реформ, модернізації та європейської інтеграції. Перспективи співпраці виглядають обнадійливо: від оборони до гуманітарної підтримки, від відновлення інфраструктури до розвитку цифрової держави. В умовах глобальних викликів Україна та Скандинавські країни можуть стати прикладом ефективного партнерства, заснованого на спільних цінностях, інтересах і баченні майбутнього Європи.

ВИСНОВКИ

У ході роботи було визначено стан наукової розробки проблеми зовнішньої підтримки України у контексті сучасної міжнародної політики, зокрема з боку скандинавських країн. Проведений аналіз свідчить про зростаюче визнання важливості скандинавського вектора підтримки як одного з ключових для забезпечення національної безпеки, демократичної стабільності та сталого розвитку України. Дослідники дедалі активніше заглиблюються в різні аспекти цієї багатогранної проблематики, включаючи історичну спадщину, дипломатичну взаємодію, гуманітарну допомогу, військову підтримку та спільні проєкти у сфері стійкості й цифрової трансформації. Хоча джерельна база досліджень активно розширюється, подальше осмислення скандинавського досвіду та міждисциплінарна інтеграція знань залишаються актуальними для формування ефективної стратегії міжнародної взаємодії.

У дослідженні було охарактеризовано понятійно-категоріальний апарат, пов'язаний із підтримкою, солідарністю, стратегічним партнерством, гуманітарною дипломатією та військовим співробітництвом. Це забезпечило надійну основу для розуміння складної взаємодії політичних, безпекових, економічних і культурних чинників, що впливають на співпрацю України з країнами Півночі. Залучення широкого спектру методів — від історико-порівняльного до контент-аналізу офіційних документів і заяв — дозволило комплексно дослідити питання підтримки в її багатовимірному контексті.

Аналіз історичних джерел показав, що контакти між Україною та Скандинавією мають глибоке історичне коріння, починаючи з доби Київської Русі, коли варязький елемент був вагомим у формуванні державності. Подальший розвиток цих взаємин у XVII–XVIII століттях охоплював дипломатичні місії, військові союзи та обмін між елітами. Шлюби між правлячими династіями, військово-політичні коаліції, зокрема за участю Мазепи й Карла XII, а також спроби укладення альянсів між козацькою державою та шведською короною, засвідчили сталість

стратегічного інтересу обох сторін. Навіть у період радянської ізоляції культурній науковій контакти не припинялися повністю, що створило основу для подальшого зближення після 1991 року.

Встановлено, що у період незалежності до 2014 року Швеція, Данія та Норвегія виявляли стабільну підтримку демократичних трансформацій в Україні. Усі три країни серед перших визнали незалежність України та встановили повноцінні дипломатичні відносини. Їхня діяльність у цей період характеризувалася акцентом на підтримці прав людини, децентралізації, розвитку громадянського суспільства, зміцненні незалежних медіа та боротьбі з корупцією. Значна частина допомоги реалізовувалась через агентства розвитку, неурядові платформи та європейські проєкти. Так, Швеція активно підтримувала проєкти SIDA, Данія — через DANIDA, а Норвегія фокусувалася на екологічній, енергетичній та правозахисній підтримці.

У сучасному контексті війни Росії проти України роль скандинавських держав набула нової ваги. Джерела, проаналізовані в роботі, свідчать про активну військову та фінансову допомогу з боку Швеції, Норвегії та Данії. Наприклад, Швеція у 2022–2024 рр. надала Україні пакети військової підтримки загальним обсягом понад мільярд євро. Норвегія започаткувала програму Nansen Support Programme for Ukraine, яка передбачає довгострокову багатосекторну підтримку, а Данія активно долучається до проєктів з відновлення інфраструктури та тренування українських військових. Усі три країни виступають активними учасниками гуманітарної підтримки — як через національні інструменти, так і через структури ООН, НАТО, ЄС.

Важливою особливістю є системність підтримки — скандинавські країни не обмежуються разовими ініціативами, а діють у межах довготривалих стратегій, погоджених із потребами України. Їхня допомога охоплює військову, гуманітарну, енергетичну, освітню та інституційну сфери. Скандинавські уряди також відіграють активну роль у просуванні українського порядку денного на міжнарод

них платформах, беруть участь у коаліціях із протиповітряної оборони, морської безпеки, тренувальних місіях НАТО, а також ініціюють двосторонні безпекові угоди з Україною.

Здійснений аналіз дозволив визначити і перспективні напрями співпраці. У поствоєнний період скандинавський досвід може відіграти ключову роль у таких сферах, як енергетична незалежність, кліматична політика, цифровізація, інклюзивне управління та розвиток людського капіталу. Орієнтація на сталість, прозорість і дотримання прав людини відповідає стратегічним цілям України у сфері євроінтеграції та модернізації. Потенціал взаємодії охоплює як міждержавний рівень, так і локальні ініціативи — через партнерства муніципалітетів, університетів, молодіжних програм і спільних наукових проєктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Ф. *Від Вікінгів до Русі*. – С. 54–90, 127–134. – URL: https://www.history.org.ua/JournALL/mo/mo_2010_19/mo_2010_19.pdf (дата звернення: 04.04.2025).
2. Антонюк Н. *Скандинавський слід в українській історії*. – К.: Освіта України, 2020. – 168 с.
3. Бекешкіна І. *Демократичний розвиток України: оцінки, перспективи, виклики*. – К.: Фонд «Демократичні ініціативи», 2012. – 56 с. (дата звернення: 23.03.2025).
4. Вахітов В. *Роль скандинавських країн у розвитку міжнародної підтримки України // Скандинавські студії*. – 2023. – № 4. – С. 33–41. (дата звернення: 21.03.2025).
5. Горобець В. *Україна і Північна Європа: погляд крізь століття*. – К.: KM Academia, 2022. – 224 с.
6. Громадське. Новини. – URL: <https://hromadske.ua/> (дата звернення: 12.04.2025).
7. Дорошенко Д. *Нарис історії України*. – Львів: Світ, 2021. – С. 109–135.
8. Енциклопедія України / НАН України. – URL: <https://www.encyclopediaofukraine.com/> (дата звернення: 01.04.2025).
9. Звіт Уряду Швеції про співпрацю з Україною (2022–2024). – URL: <https://www.government.se/publications/ukraine-report> (дата звернення: 01.05.2025).
10. Інститут історії України НАНУ. *Міжнародні відносини України // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. – 2010. – Вип. 19. – С. 51–136. URL: https://history.org.ua/JournALL/mo/mo_2010_19/mo_2010_19.pdf (дата звернення: 01.01.2025).
11. Капітоненко М. *Україна між Сходом і Заходом*. – К.: Парламентське видавництво, 2021. – 192 с.

12. Країни Півночі підтримують відбудову України. – Міністерство відновлення. – URL: <https://recovery.gov.ua/news/nordic-aid> (дата звернення: 06.05.2025).
13. МЗС України. Офіційна історія МЗС. – URL: <https://mfa.gov.ua/pro-ministerstvo/istoriya> (дата звернення: 13.12.2024).
14. Мілітарний. *Як Норвегія озброює Україну: три роки військової підтримки та її результати* // Блоги. – URL: <https://military.com/uk/blogs/yak-norvegiya-ozbroyuye-ukrayinu-try-roky-vijskovoyi-pidtrymky-ta-yiyi-rezultaty/> (дата звернення: 01.04.2025).
15. Міністерство закордонних справ Данії. *Військова підтримка Данії Україні.* – URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/ukraine-and-denmark/military-support> (дата звернення: 12.02.2025).
16. Міністерство закордонних справ Данії. *Denmark's development aid for Ukraine.* – URL: <https://um.dk/en/danida/countries-and-regions/ukraine> (дата звернення: 23.03.2025).
17. Міністерство оборони Данії. *Danish military support for Ukraine.* – URL: <https://www.fmn.dk/en/topics/operations/ongoing-operations/danish-military-support-for-ukraine/> (дата звернення: 17.03.2025).
18. Міністерство стратегічних галузей промисловості України. *Україна і Данія поглиблюють співпрацю.* – URL: <https://mspu.gov.ua/news/dfnc1-danish-edition-ukraina-i-daniia-pohlybliuiut-spivpratsiu-v-haluzi-oboronnykh-tekhnologii> (дата звернення: 12.02.2025).
19. Норвегія посилює підтримку України // *Європейська правда.* – 2024. – URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/11/15/7178398/> (дата звернення: 28.03.2025).
20. Офіційне інтернет-представництво Президента України. *Угода про співробітництво у сфері безпеки.* – URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91241> (дата звернення: 12.04.2025).

- 21.Офіційне інтернет-представництво Президента України. *Угода про довгострокову військову підтримку.* – URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-dovgostrokove-spivrobotnictvo-ta-pidtrimku-mizh-uk-95573> (дата звернення: 12.02.2025).
- 22.Пастернак Т. *Роль Данії в енергетичному партнерстві з Україною // Енергополітика.* – 2023. – № 2. – С. 75–83.
- 23.Посольство Данії в Україні. *Denmark and Ukraine.* – URL: <https://ukraine.um.dk/uk> (дата звернення: 12.02.2025).
- 24.Рег'єрінген. *Гуманітарні зусилля у Східній Європі.* – URL: https://www.regjeringen.no/en/topics/foreign-affairs/humanitarian-efforts/neighbour_support/id2908141/ (дата звернення: 01.04.2025).
- 25.Рег'єрінген. *Повідомлення щодо подорожей.* – URL: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/reise/id2966031/> (дата звернення: 01.02.2025).
- 26.*Скандинавська допомога Україні: аналіз на основі звітів ПРООН.* – ПРООН Україна. – URL: <https://www.undp.org/ukraine/scandinavia> (дата звернення: 06.06.2025).
- 27.Слюсаренко І. Ю., Брайчевська О. А., Цветков О. Г. *Dynamics of relations between Ukraine and the Kingdom of Norway // Вісник Міжнародних відносин.* – 2021. – № 4. – С. 112–120.
- 28.Студфайл. *Українська історія в контексті Скандинавії.* – URL: <https://studfile.net/preview/10804889/page:54/> (дата звернення: 01.01.2025).
- 29.Терещенко О. *Українсько-шведські політичні зв'язки в епоху Хмельницького // Історичний Вісник.* – 2018. – № 5. – С. 44–51.
- 30.Уряд Швеції. *Головна сторінка.* – URL: <https://www.government.se/> (дата звернення: 01.04.2025).
- 31.Уряд Швеції. *Підтримка України.* – URL: <https://www.government.se/government-policy/swedens-support-to-ukraine> (дата звернення: 01.04.2025).

32. Українська правда. *How reception of Ukrainian refugees varies across the Nordics*. – URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/columns/2025/05/8/7511303/> (дата звернення: 11.05.2025).
33. Фесенко В. *Міжнародна допомога Україні у 2022–2023 роках: нові форми, нові виклики // Політичний процес*. – 2023. – № 3. – С. 25–39.
34. Шведський інститут. *UI Brief No. 7*. – URL: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2022/ui-brief-no.-7-2022.pdf> (дата звернення: 12.04.2025).
35. Ярошенко С. *Політика Швеції щодо України в контексті Східного партнерства // Вісник Східного партнерства*. – 2024. – № 2. – С. 45–49. (дата звернення: 26.03.2025).
36. A NATO ally figured out the trick to getting weapons to Ukraine cheaper and faster. Business Insider. – 2025. – URL: <https://www.businessinsider.com/nato-member-finds-way-more-weapons-ukraine-avoid-snags-2025-3> (дата звернення: 05.02.2025).
37. Ahern D. *Nordic-Baltic Cooperation: Regional Security Reimagined*. Routledge, 2023. – P. 45–73.
38. Agreement on Security Cooperation between Ukraine and Sweden. President of Ukraine. – 2024. – URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-91229> (дата звернення: 02.02.2025).
39. AP News. Sweden and Norway support Ukraine's NATO membership. URL: <https://apnews.com/article/6b5a134000e4e22a7a58c8e437dde030> (дата звернення: 01.04.2025).
40. BAE Systems to make 165 tanks as era of peace fades. The Times. – 2025. – URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/bae-systems-to-supply-tanks-to-denmark-and-sweden-n03fsp8sp> (дата звернення: 10.02.2025).
41. Berglund S. Sweden's Foreign Aid Policy in Post-2014 Ukraine. *Journal of Nordic Studies*. – 2022. – Vol. 11, No. 2. – P. 112–129.

- 42.Coalitions for Ukraine: Moving Beyond Stop-gap Measures. Global Observatory. – 2025. – URL: <https://theglobalobservatory.org/2025/05/coalitions-for-ukraine-moving-beyond-stop-gap-measures/> (дата звернення: 15.02.2025).
- 43.Denmark–Norway relations. Wikipedia. – 2025. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Denmark%E2%80%93Norway_relations (дата звернення: 20.02.2025).
- 44.Denmark–Ukraine relations. Wikipedia. – 2025. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Denmark%E2%80%93Ukraine_relations (дата звернення: 25.02.2025).
- 45.European Commission. EU Solidarity with Ukraine. – 2024. – URL: https://commission.europa.eu/ukraine-solidarity_en (дата звернення: 02.01.2025).
- 46.Finland’s role in Nordic security cooperation. Nordic Security Review. – 2023. – Vol. 10. – P. 41–58.
- 47.Germany to Step Up Ukraine Aid as Europe Scrambles to Replace U.S. The Wall Street Journal. – 2025. – URL: <https://www.wsj.com/world/europe/germany-to-step-up-ukraine-aid-as-europe-scrambles-to-replace-u-s-d0d4718b> (дата звернення: 01.03.2025).
- 48.Harper J. The Geopolitics of Nordic Defense Integration. Foreign Policy Analysis. – 2024. – Vol. 20(1). – P. 33–56.
- 49.Heikka H. Nordic Security Policies in the 21st Century. – Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2023. – 102 p.
- 50.Jenssen L. Scandinavian Responses to Ukrainian Refugees. Migration Monitor. – 2023. – Vol. 7. – P. 92–108.
- 51.Koivisto M. Ukraine and the Changing Role of Nordic Neutrality. Journal of International Politics. – 2022. – Vol. 18. – P. 77–93.
- 52.Le Monde. Sweden and Denmark pledge more military support to Ukraine. – 2025. – URL: <https://www.lemonde.fr/international/article/2025/04/12/sweden-denmark-ukraine-support> (дата звернення: 06.04.2025).

53. Medium. Nordic Countries Declare Russia a “Long-Term Threat”. – 2025. – URL: https://medium.com/@jens_sorensen_geopol./nordic-countries-declare-russia-a-long-term-threat-amid-ukraine-attacks-and-arctic-tensions-d8b7a526391e (дата звернення: 05.03.2025).
54. Ministry of Foreign Affairs of Norway. Norway’s Support to Ukraine. – 2025. – URL: <https://www.regjeringen.no/en/topics/foreign-affairs/ukraine-support/id2932154/> (дата звернення: 03.03.2025).
55. Nordic Defence Cooperation [Електронний ресурс] // Wikipedia. – 2025. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Nordic_Defence_Cooperation (дата звернення: 10.03.2025).
56. Nordic nations embrace total defense as the risk of sabotage and war rises. AP News. – 2025. – URL: <https://apnews.com/article/3deb846985c54fa33932c4e87a421394> (дата звернення: 15.03.2025).
57. Nordic support for Ukraine: Unified commitment to Ukraine's recovery. Dentons. – 2024. – URL: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2024/july/5/nordic-support-for-ukraine-unified-commitment-to-ukraine-recovery> (дата звернення: 20.03.2025).
58. Northern lights: How a Nordic-Baltic coalition of the willing can do even more for Ukraine. European Council on Foreign Relations. – 2025. – URL: <https://ecfr.eu/publication/northern-lights-how-a-nordic-baltic-coalition-of-the-willing-can-do-even-more-for-ukraine/> (дата звернення: 25.03.2025).
59. Pew Research Center. European solidarity in the face of war. – 2023. – URL: <https://www.pewresearch.org/global/2023/09/20/european-solidarity-in-the-face-of-war> (дата звернення: 14.02.2025).
60. Recent Ukraine attacks prove Russia not interested in peace, Denmark says. Reuters. – 2025. – URL: <https://www.reuters.com/world/recent-ukraine-attacks-prove-russia-not-interested-peace-denmark-says-2025-05-26/> (дата звернення: 30.03.2025).

61. Reuters. Norway, Sweden expand military aid to Ukraine. – 2025. – URL: <https://www.reuters.com/world/europe/norway-sweden-expand-military-aid-ukraine-2025-03-15/> (дата звернення: 15.04.2025).
62. Sweden Has the Tanks. Finland Has the Troops. Welcome to the Pan-Nordic Army. The Wall Street Journal. – 2025. – URL: <https://www.wsj.com/world/europe/europe-nordic-military-defense-a5d5da5b> (дата звернення: 05.04.2025).
63. Sweden–Ukraine relations. Wikipedia. – 2025. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sweden%E2%80%93Ukraine_relations (дата звернення: 10.04.2025).
64. Sweden's support to Ukraine. Government of Sweden. – 2025. – URL: <https://www.government.se/government-policy/swedens-support-to-ukraine/> (дата звернення: 15.04.2025).
65. The Nordic Council reiterates its strong support for Ukraine. Nordic Council. – 2025. – URL: <https://www.norden.org/en/news/three-years-invasion-nordic-council-reiterates-its-strong-support-ukraine> (дата звернення: 20.04.2025).
66. The relations between Ukraine and the Nordic countries: the wartime context. (дата звернення: 25.04.2025).
67. UNDP and Sweden equip war-torn communities with advanced tools. UNDP Ukraine. – 2025. – URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/undp-and-sweden-equip-war-torn-communities-advanced-tools-analysing-damaged-soil> (дата звернення: 30.04.2025).
68. Why Finland thinks Finlandization is a bad idea for Ukraine. Atlantic Council. – 2025. – URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-finland-thinks-finlandization-is-a-bad-idea-for-ukraine/> (дата звернення: 05.05.2025).